د پوهنې وزارت

رياضي

دریم ټولګی

Ketabton.com

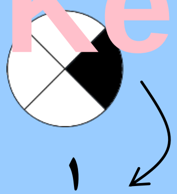

$\frac{۱}{۴}$

۶ – ۱ < ۶ + ۱

۹ + ۲ > ۱۰

۶ + ۵ = ۱۱

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هېواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې وزارت

رياضي

دريم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ.ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: رياضي

مؤلفين: د تعليمي نصاب د رياضي دیپارتمنت د درسي کتابونو مؤلفين

اډيټ کوونکي: د پښتو ژبې د اډيټ دیپارتمنت غړي

ټولګی: دریم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تأليف لوی رياست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړيکو او عامه پوهاوي رياست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپخونه:

برېښناليک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوريت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې يې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلندکيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې د وزیر پیغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او ښښونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته يې ژوند رابښلی، او د لوست او ليک له نعمت څخه يې برخمن کړي يو، او د الله تعالی پر وروستي پيغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پيغام ورته (لوستل) و، درود وايو.

څرنګه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد ښوونيز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدينو شوراګانې د هېواد د پوهنيز نظام شپږګوني بنسټيز عناصر بلل کيږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختيا او پرمختيا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونيز نظام کې د ودې او پراختيا په لور بنسټيزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونيز نصاب اصلاح او پراختيا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړيتوبونو څخه دي. همدارنګه په ښوونځيو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونيزو تأسيساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور يو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنيو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونيز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مديرانو څخه په درناوي هيله کوم، چې د هېواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدريس، او د محتوا په لېږدولو کې، هيڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د يوه فعال او په ديني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤوليت په درک سره، په دې نيت لوست پيل کړي، چې د نن ورځې ګران زده‌کوونکي به سبا د يوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځيرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدريس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونيز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په ليکلو او چمتو کولو کې يې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپيڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بريا غواړم.

د معياري او پرمختللي ښوونيز نظام او د داسې ودان افغانستان په هيله چې وګړي يې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزير

دکتور محمد ميرويس بلخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

شمېره	سرلیکونه	مخونه
	لومړی فصل	
۱	د رقمونو مقامي قیمت	۱
۲	اټکل او تخمین	۹
	دویم فصل	
۳	له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل	۱۱
۴	له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پېژندل.	۱۵
	دریم فصل	
۵	د جمعې په عملیې کې د لس دانه ییزو ډلو له جوړولو	۱۸
۶	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل یې له ۱۰۰۰۰۰ زیات نشي	۲۰
۷	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري	۲۲
۸	د جمعې د عملیې ازمېښت	۲۴
	څلورم فصل	
۹	له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق	۲۶
۱۰	د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سرته رسول	۲۸
۱۱	د تفریق د عملیې ازمایل	۳۳
	پنځم فصل	
۱۲	د عددونو خط	۳۵
۱۳	د دوو لسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله	۳۷
۱۴	په عددي خط باندې د جمعې عملیه	۳۹
۱۵	د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه	۴۰
	شپږم فصل	
۱۶	د ضرب د عملیې پېژندنه	۴۲
۱۷	د یوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۴۴
۱۸	د ٦ او ۷ د ژبني ضرب جدول	۴۶
۱۹	د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه	۴۹
۲۰	د (۱-۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخیستلو طریقه.	۵۲
۲۱	د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت	۵۵
۲۲	په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول	۵۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېره	سرليکونه	مخونه
	اووم فصل	
۲۳	د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)	۶۴
۲۴	سانتي متر	۶۶
۲۵	ديسي متر	۶۸
۲۶	ملي متر	۶۹
۲۷	کيلو متر	۷۱
	اتم فصل	
۲۸	نقطه، قطعه خط، نيم خط او مستقيم خط	۷۲
۲۹	د خط ډولونه	۷۵
۳۰	د زاويو ډولونه	۷۷
۳۱	خلاص او تړلي شکلونه	۸۱
۳۲	د اوږدوالي اټکلي او دقيق اندازه کول	۸۳
۳۳	د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول	۵۸
	نهم فصل	
۳۴	د کتلې د اندازه کولو واحد (کيلو گرام)	۸۸
۳۵	د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)	۹۲
۳۶	ورځ، اونۍ، مياشت، کال	۹۸
۳۷	د کليزې يا جنترۍ پيژندنه	۹۹
۳۸	د معاياتو د اندازه کولو واحد (ليتر)	۱۰۳
۳۹	د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې .	۱۰۵
۴۰	د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۱۰۷
۴۱	د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې	۱۱۱
	لسم فصل	
۴۲	د تقسيم عمليه	۱۱۴
۴۳	د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې	۱۱۷
۴۴	د درې رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عدد باندې	۱۲۱
۴۵	د ضرب او د عمليو ازموينه د يو بل په واسطه	۱۲۴
	يوولسم فصل	
۴۶	کسر	۱۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

په عد دونو کې د ارقامو مقامي قیمت

لومړی لوست: د رقمونو مقامي قیمت

هدف: زده کوونکي به د یو رقم مقامي قیمت په اړوندو مرتبو کې تشخیص کړای شي.

ګرانو زده کوونکو تاسو مخکې د یویزو، لسیزو او سلیزو مرتبې پیژندلې دي. دا چې د عددونو په لیکلو کې د مرتبو پیژندل مهم دي، یو ځلې بیا د هغو یادونه کوو.

پام وکړئ:

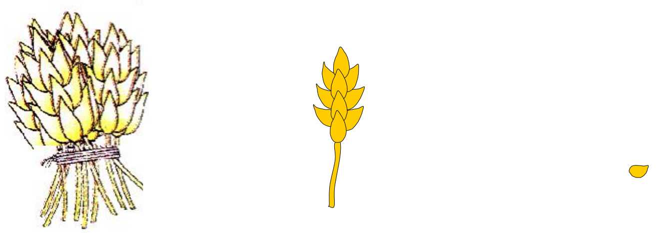

۱۰۰ ۱۰ ۱

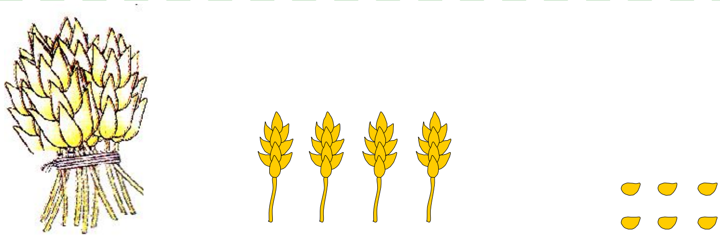

۱۰۰ ۴۰ ٦

پورته شکل د ۱۴٦ عدد راښیي په داسې حال کې چې ٦ دانې غنم د ٦ یویز، ۴ د غنمو ۱۰ دانه یي وږي د ۴۰ عدد او د غنمو د لسو وږو یوه ګیډۍ د ۱۰۰ عدد راښیي چې په جدول کې په لاندې توګه ښودل کیږي.

یویز	لسیز	سلیز
٦	۴	۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د هغو له مخې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

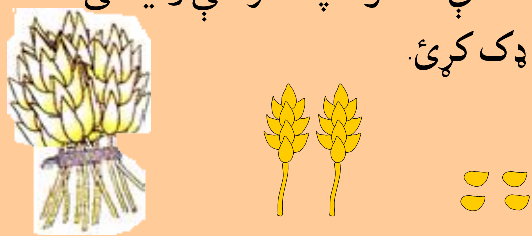

[ ] یو یز [ ] لسیز [ ] سلیز، ټوله [ ] کیږي.

لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یو یز	لسیز	سلیز

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

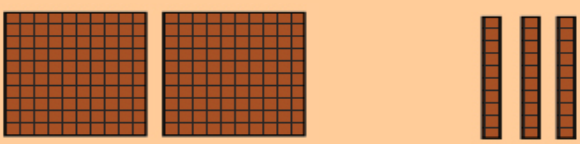

۳ لسیز او ۲ سلیز [ ] کیږي دا عدد په لاندې جدول کې ولیکئ.

یو یز	لسیز	سلیز

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

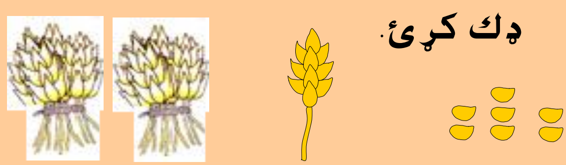

[ ] یو یز [ ] لسیز [ ] سلیز ټول [ ] کیږي دا عدد په لاندې جدول کې یې وښیاست.

یو یز	لسیز	سلیز

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- د لاندې مثال سره سم تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

٨ یویز ٩ لسیز ٣ سلیز **٣٩٨** کیږي

٦ یویز ٥ لسیز ٩ سلیز ____ کیږي.

٩ یویز ٩ لسیز ٨ سلیز ____ کیږي.

۲- د لاندې مثال څخه په کاراخستنې سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ .

۱-مثال:	٧٨٢	=	٢	یویز	٨	لسیز	٧	سلیز
۲-مثال:	٨٩	=	٩	یویز	٨	لسیز	۰	سلیز
	٧۰	=		یویز		لسیز		سلیز
	٢۰٦	=		یویز		لسیز		سلیز
	٧٦۰	=		یویز		لسیز		سلیز
	٩٥٢	=		یویز		لسیز		سلیز

۳- لاندې هر یو عدد په خپلو کتابچو کې په رقمونو سره ولیکئ.

- دوه اویا
- پنځه سوه څلوراتیا
- دوه سوه پنځه دیرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلویښت
- پنځه سوه دري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندي عددونه ولولئ او هر يو په خپلو كتابچو كې په تورو وليكئ.

۷۴۶ ....

۶۴۲ ....

۷۰۷ ....

۹۰۲ ....

۴۳۰ ....

۱۲۳ ....

۵- د ۴ او ٦ له عددونو څخه څو دوه رقمي عددونه ليكلای شئ؟

۶- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ كې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم ولري وليكئ.

۷- فهيم ۳۳ افغانۍ لري د ښـي لـوري د ۳ رقـم تـه او هـم د كـين لوري د ۳ رقم ته ځيرشئ.

الف: وواياست چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره څه توپير لري؟ ....

ب: د ٣٣عدد ښي او كيڼ لوري رقمونه په عملي توگه د لرگوتو په واسطه وښياست؟

ج: د ٣٣ عدد رقمونه په چوت كې وښياست.

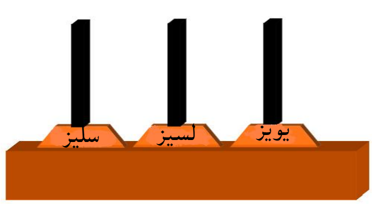

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونيسئ.

الف ـ د ٦٦ په عدد کې څو يويز او څو لسيز موجود دي؟...

ب- داووه نوي په عدد کې څو يويز او څو لسيز موجود دي؟ ....

ج ـ د دوه رقمي عددونو تر ټولو کوچني عدد کې څو يويز او څو لسيز موجود دي ؟ ....

د ـ د دوه رقمي تر ټولو لوی عدد کې څو يويز او څو لسيز موجود دي.

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. هريوه ته دې د ۱، ۲، ۳ يو يو کارت ورکړي او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګيوالو ته وښيي. بيا دې ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد ليکلای شئ. په دويم ځل دې د زده کوونکو ځايونه بدل کړي، لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې وليکي. په همدې ډول دې د ځايونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې وليکي چې لاس ته راغلی عدد تکرار رانشي. په پای کې دې وشميري چې څو درې رقمي عددونه، د ۱، ۲، ۳ رقمونو څخه لاس ته راغلي دي

او هم د هغو تر ټولو کوچنيو او تر ټولو لويو عددونو نومونه واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترتولو کوچنی عدد

ترتولو لوی عدد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- د مثال په توګه دواړه مساوي عددونه په خپلـو کتـابچو کـې د غشي په واسطه یو له بله سره ونښلوئ.

۱۳ یودانه‌یي او ۲ لسیز	۴ یودانه‌یي او ۷ لسیز	۲ یودانه‌یي او ۵ لسیز
۱۴ یودانه‌یي او ۲ لسیز	۱۲ یودانه‌یي او ۴ لسیز	۳ یودانه‌یي او ۷ لسیز

۲- د حل شوي مثال څخه په ګټې اخیستو سره د ښـي لـوري جدولونه د کیڼ لوري له عددونو څخه داسې بشپړ کـړئ چې هر رقم یي په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

یویز	لسیز	سلیز
۱۲	۳	

→

یویز	لسیز	سلیز
۲	۴	

یویز	لسیز	سلیز
۳	۱۷	

→

یویز	لسیز	سلیز

یویز	لسیز	سلیز
۱۳		۲

→

یویز	لسیز	سلیز

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلـو کتـابچو کـې ولیکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبوکې قرار لري؟ (۵ د یویزو په مرتبه کې او ۳ د لسیزو په مرتبه کې).

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ۷٦ د عـــدد ارقـــام پـــه کومـــو مرتبـــو کـــې قـــرار لري؟..........................او ....
- د ٦۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

په خپله خوښه یو عدد ولیکئ چې په هغه کې یو یز، لسیز وجود ولري او ووایاست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شمیرلو کې له ۹عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې له ۹۹عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې له ۹۹۹عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

کورنی دنده

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه ولیکئ چې د یویز رقمونه یې ۵ وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم لوست: اټكل او تخمين

هدف: زده کوونکي د تخمين په مفهوم پوه شي او مقدار يې تخمين کړاي شي.

مونږ ځنې وخت مقدارونه تخمينوو او بيا د شميرلو په واسطه يې دقيقه اندازه د يويزو او لسيزو په شكل تاكو. گورو چې زمونږ تخمين په كومه اندازه حقيقت ته نژدې دی. په حقيقت كې تخمين كول يو هوښيارانه سوچ يا حدس دی چې د ذهن د انكشاف لپاره مهم گڼل كيږي. عموماً په كورنيو كې د كوچنيانو د ساعت تيرۍ لپاره ډير ښه ده. مثلاً كه چيرې په كورنۍ كې زردآلو وخوړل شي او د هغو مندكې (زړي) سره يو ځاى كړي او خپلو كوچنيانو ته ووايې چې چا څو دانې خوړلي دي؟ چا زيات خوړلي دي؟ چا لږ خوړلي دي؟ هر يو د خپل فكر سره سم يو عدد وايې په پاى كې دقيق شميرل كيږي. ليدل كيږي چې د كوم يوه تخمين حقيقت ته نژدې دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

ښاغلی ښوونکی دې يو نا معلوم مقدار د لوبيا دانې، يا د زرد آلو مندکې، د هندوانې يا خټکی او يا کدو زړي ټولګي ته راوړي او د ټولګي مخې ته دې کښيږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښيي. بيا دی هغه په يوه پاکټ يا کڅوړه کې واچوي. وروسته دې زده کوونکي په ډلو باندې وويشي او لارښوونه دې ورته وکړي.

۱. هرډله دې داسې جدول رسم کړي چې په هغه کې دوه ستونه د تخمين او دقيقو شميرلو وي.

۲. د ډلې هريو تن دې د پاکټ يا کڅوړې د شي مقدار په اټکلی توګه وټاکي.

۳. دهر ډلې جدول دې د ټولګي مخې ته څوړند شي.

۴. له هرې ډلې څخه دې يو، يو تن راشي د پاکټ يا کڅوړې د ننه توکي دې داسې وشميري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو يو دانه يې دي.

۵. د شمير حقيقي اندازه دې د ډلو د تخمين له جدول سره پرتله کړي.

۶. کومه ډله چې د مسابقې ګټونکې دی هغه ډله دې تشويق شي او خپل کار دې نورو زده کوونکو ته توضيح کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم فصل

له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او ليکل

دريم لوست: له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې د عددونو لوستل او ليکل

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې عددونه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې ولولي، ويې شميري طبقې، او اړوند يې مرتبې يې وپېژني او بيايې وليکې.

تا سو له ۱ څخه تر ۹۹۹ پورې ټول عددونه په دويم ټولګي کې پيژندلي او لوستلي دي چې ۹۹۹ درې مرتبې لري دا درې مرتبې لومړی مرتبه (ديويز و مرتبه) بلل کيږي. که چيرې په ۹۹۹ باندې د يوه عدد ور زيات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم يې د (۱) عدد او په دويمې مرتبه پورې اړه لري، تا سو په لاندې جدول کې دوه مرتبه ليدلای شئ چې هره مرتبه يې د (يويز، لسيز او سليز) درې مرتبې لري.

دوهمه مرتبه (زريزو مرتبه)			لومړی مرتبه (د يويزو مرتبه)			
د سل زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د زريزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د يويزو مرتبه	عدد
				۹	۹	۹۹
			۱	۰	۰	۱۰۰
			۹	۹	۹	۹۹۹
		۱	۰	۰	۰	۱۰۰۰
		۲	۰	۰	۰	۲۰۰۰
		. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .
		۹	۰	۰	۰	۹۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرې اوس په دویمه مرتبه کې د یو زریزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې د (۱) عدد په همدې مرتبه کې دی او د لومړۍ مرتبه تولې مرتبې یې صفر دي، چې (۱۰۰۰) یو زر لوستل کیږي. که چیرې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰، ۸۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصلیږي.

تاسو پوهیږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړۍ طبقې پورې اړه لري، که چیرې د لومړۍ طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه ولیکل شي په دې صورت کې د ۲۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راځي.

فعالیتونه

لاندې کارتونو ته پاملرنه وکړئ:

د یویزو مرتبه   د لسیزو مرتبه   د سلیزو مرتبه   د یوزریزو مرتبه

الف: هغه عدد چې د پورتنیو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي ولیکئ.

ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟

ج: نوموړی عدد ولولئ او په تورو باندې یې ولیکئ.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کیږي او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵٦ عددونه ولولئ او په تورو یې ولیکئ د نومونړو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۲- د یوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتیا او نه زرو اته سوه دري څلوېښت عددونه په رقم سره ولیکئ او په جدول کې وښیاست چې د هر یوه په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۳- کله چې تا سو نهه زره دري وواياست په یوه جدول کې یې وښیاست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې ځای لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کیږي کومې دي، په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۴- د پنځه زرو او وه عدد ولیکئ. په جدول کې یې وښیاست او رقمونه یې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

کورنۍ دنده

۱- هر زده کوونکی دې د مرتبو یو جدول رسم او د ۲۰۰۷،۲۰۱٦ او ۱۸۸۷ عددونو ارقام دې په اړوندو مرتبو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- اته زره نهه سوه نهه ويشت په عددي بڼه او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٦- څلور زره يو سلو شپږ په ارقامو وليکئ او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٧- اته زره اووه سوه شپږ نوي په ارقامو وليکئ او رقمونه يې د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٨- نهه زره نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٩- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ او هم د ٨ او ٩ ګڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپير په خپلو کتابچو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

کورنۍ دنده

څرنګه چې د ٩٩ په عدد باندې د (١) عدد ورزيات شي، د ١٠٠ عدد په لاس راغلی. که چيرې د ٩٩٩ په عدد باندې د (١) عدد زيات شي، کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟ د جدول په اړوند مرتبو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پېژندنه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او د طبقو په اړوندو مرتبو کې یې ولیکي.

تا سو د ۹۹۹۹ عدد پیژ ندلی دی. که چېرې اوس په دې عــدد بانـدې د (۱) عدد زیات کړو، د ۱۰۰۰۰ په لاس راځــي چــې دا عــدد یــو پنځــه رقمي عدد دی اونومــوړی عــدد د (۱)رقــم د دویمــې طبقــې د لــس زریزو په مرتبه کې قرار لري. که چېرې اوس د لس زریزو په مرتبــه کې د (۱) د عــدد پــه ځــای د ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عــددونــه ولیکــو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ۰۰۰، ۹۰۰۰۰ عــددونه په لاس راځي.

لومړۍ طبقه (دیویزو طبقه)			دویمه طبقه (د زریزو طبقه)		
د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹	۹				
۰	۰	۱			
۹	۹	۹			
۰	۰	۰	۱		
۹	۹	۹	۹		
۰	۰	۰	۰	۱	
۹	۹	۹	۹	۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۱

او س که چېرې د ۹۰۰۰۰ د لومړۍ طبقې د یویزو په مرتبــه کــې د۱ ، ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عــددونــــه ولیکــو، د ۹۰۰۰۱ ، ۹۰۰۰۲ ، ۹۰۰۰۳، ۰۰۰، ۹۰۰۰۹ عــددونه په لاس راځي . همدارنګه که چېــرې د ۹۰۰۰۹ عــدد د لسیزو، سلیزو او زریــزو پــه مرتبــو کــې د ۱ ، ۲، ۳، ۰۰۰۰۰۰، ۹ رقمونــه ولیکــو د ۹۰۷٦۸ ، ۹٦۰۲۵، ۹۷۵۴۲، .....۹۹۹۹۹ عــدد پــه لاس راځي. که چېرې د ۹۹۹۹۹ په عــدد بانـدې د (۱) عــدد ورزیــات شــي، د ۱۰۰۰۰۰ عــدد په لاس راځي تاسو کولای شئ، ځنې عــددونه د لاندې جدول په اړوندو طبقو او مرتبو کې وګورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې تش ځایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: شپږ او یا زره دوه سوه

۷	۲	۲	۰	۰

پوښتنې:

۱) شل زره

۲) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلویښت

۳) دوه دېرش زره

۴) اته ویشت زره پنځه دېرش

	۰	۰	۰	۰
۱		۲		۵
۳	۲			
۲				۵

لاندې عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې ولیکئ.

مثال: ۳۸۹۳۰ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

۱- ٦۵۰۰۴ ....

۲- ۷۳٦۴۲ ....

۳- ۱۰۰۰۰۰ ....

۴- ۸۷۰۰۷ ....

۵- ۹۹۹۹۹ ....

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د طبقو او مرتبو جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي، بیا دې لاندې عددونه د جدول په اړوندو مرتبوکې ولیکي او په تورو دې ولیکي.

۳۴۰۰۳، ۱۰۰۰۰۰، ۹۵۹۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- څو داسې عددونه ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې یې ۹ او د لسیزو په مرتبه کې یې ۳ یې وي.

۲- یو داسې عدد ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې یې ۴ او د زریزو په مرتبه کې یې ۲ راغلي وي.

۳- یو داسې عدد ولیکئ چې د یویزو په مرتبه کې یې ۴ او د لس زریزو په مرتبه کې یې ۷ راغلي وي.

۴- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې یې ۴ او د سلیزو په مرتبه کې یې ٦ راغلي وي.

۵- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې یې ۹ او وواياست چې دا عدد څو رقمونه لري؟

۶- که چېرې د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري، د لومړۍ او دویمې طبقې په نورو مرتبو کې یې صفر لیکل شوی وي، کوم عدد لاس ته راځي؟

کورنۍ دنده

په خپلو کتابچو کې د طبقو یو جدول رسم او د ۱٦۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل
جمع

پنځم لوست: د جمعې په عملیې کې د لس دا نه ییزو ډلو جوړول

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عملیه د لس دانه‌ییزو ډلو په جوړولو سره سرته ورسوي.

۱- مثال: لاندې شکلونو او د هغوی اړوندو عملیوته پاملرنه وکړئ.

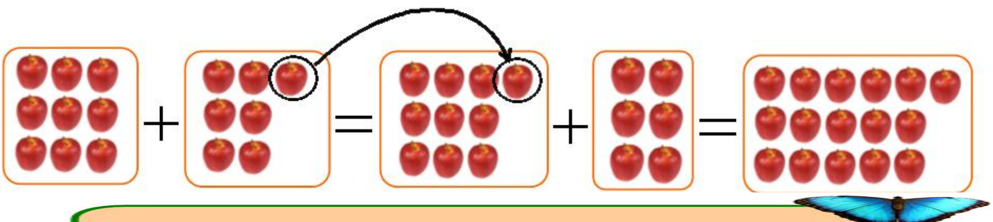

٩+٧ =١٠+ ٦ =١٦

۲- مثال

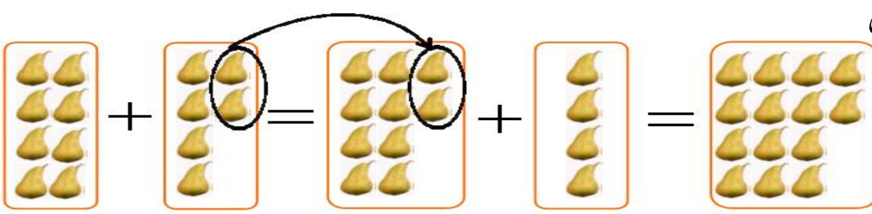

٨+٦=١٠+٤=١۴

حل شوي مثال په نظر کې ونیسئ او تش ځایونه یې ډک کړئ.

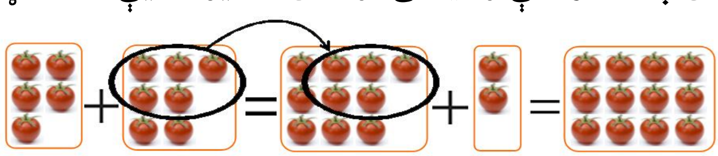

□ + □ = □ + □ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- مثال ته په کتو سره د جمعې په عملیې کې لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

٢ + ٧ = ١٠ + ٣ = ١٣

٧ + ٩ = ١٠ + ___ = ___ ، ٥ + ٢ = ١٠ + ___ = ___

٨ + ٧ = ١٠ + ___ = ___ ، ٩ + ٢ = ١٠ + ___ = ___

٨ + ٩ = ١٠ + ___ = ___

۲- د لاندې مثال په ډول د لس جمع یو عدد په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

٨ + ٢ = ١٠ + ٤ = ١٤

٧ + ٨ = ___ + ___ = ١٥ ، ٩ + ٤ = ___ + ___ = ١٣

٩ + ٧ = ___ + ___ = ١٢ ، ٣ + ٩ = ___ + ___ = ١٢

٧ + ٢ = ___ + ___ = ١٣

۳- د جمعې په عملیه کې لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

٦ + ٨ = ___ + ٤ = ___

٣ + ٧ = ١٠ + ___ = ___

٤ + ٦ = ___ + ٠ = ___

کورنۍ دنده

څو داسې عددونه پیدا کولای شئ چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست

د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د څو رقمي عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.
زده کوونکي به دې وپوهيږي چې په هره مرتبه کې يوازې يو رقم ليکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو په دوهم ټولګي کې د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنيو عددونو کې ولوستل او زده مو کړل، د جمعې دا عمليه په لويو عددونو کې داسې په نظر کې ونيسئ.

مثال:

زرريز	سليز	لسيز	يويز
①	①	①	
۲	۵	۳	۴
+ ۶	۷	۶	۷
۹	①۳	①۰	①۱

```
 ① ①  ①
 ۲ ۵ ۳ ۴
+ ۶ ۷ ۶ ۷
---------
 ۹ ۳ ۰ ۱
```

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

```
  ۶۴۳۵      ۵۸۴۳      ۷۳۲۱
+ ۱۵۸۶    + ۶۰۸۰    + ۲۶۰۹
------    ------    ------
```

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

```
  ۲۷۰۳      ۱۰۸۷      ۳۴۰۵۶
+ ۹۶۱۹    +  ۹۹۴    + ۶۴۹۶۷
------    ------    -------
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- د حاصل څخه په کار اخستني سره لاندې د جمعې پوښتني حل کړئ.

۱۴۴۳	۱۰۰۴۷	۳۴۵٦
+ ۱۸۵۸	+ ۹۹۹۳	+ ۴۰۹۰۷
□	□	□

۲- لاندې پوښتني خپلو کتابچو کې وليکئ او په تشو ځايونو کې يې مناسب عددونه وليکئ.

□ □ □	(۱) (۱) □ ۷ ۳	(۱) ۸ ۸ ٦
+ ۴ ۷ ۸	+ ۳ ۴ □	+ □ ۰ □
۴ ۷ ۸	۵ ۲ ۲	۱۳ ۹ ۴

(۱) (۱) ٦ ۷ ۸	(۱) ۸ ۷ ٦	(۱) ۷ □ □ ٦
+ ۳ ۲ □	+ □ □ □	+ ۴ ۳ □
۱۰ ۰ ۱	۱۱ ۰ ۹	۷ ۷ ۹ ۰

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لري، پلار يې د سودا اخيستلو لپاره ۷۰٦ افغانۍ نوري هم ورکړي اوس له احمد سره څو افغانۍ دي؟

۴- په يوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نيالګي او د زردالو ۵۵۰ نيالګي موجود دي، معلوم کړئ چې د بڼ ټول نيالګي څومره دي؟

۵- کريمه له ذبيح څخه ۱۸۰ افغانۍ زياتي لري. که چيرې ذبيح ۳۸۰ افغانۍ ولري، د کريمې پيسې معلومې کړئ.

کورنۍ دنده

د اختر په ورځ پلار خپل زوی کريم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ زامنو ته يې ۵، ۵ افغانۍ ورکړي، معلوم يې کړئ چې پلار يې زامنو ته څو افغانۍ ورکړي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زياتې اجزاوې ولري

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عمليه چې له دوو جزو څخه زياتې اجزاوې ولري سرته ورسوي.

مثالونه:

۵	۲	د جمعې لومړی جز
۲	۱	د جمعې دويم جز
۰	۱ +	د جمعې دريم جز
۷	۴	د جمعې حاصل

	①	①
۶	۷	۱
۰	۰	۲
۰	۲	۵
۴	۶	+
۰	۶	۹

	①	①
۸	۴	۱
۵	۶	۲
۰	۰	۱ +
۳	۱	۵

فعاليتونه

۱- جمع يې کړئ.

الف:

۳۴۷
۱۰۰
۱۲۳
+ ۱۴۷

ب:

۱۰۱
۲۳۴
۵٦
+ ۱۲

ج:

۳۴۷
۱۱۲
+ ٦۲۳

۲- څو داسې عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ۹ شي، په داسې حال کې چې اجزاوې يې تکرار نشي.

۳- څو داسې عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ۱۲ او مساوي اجزاوې ولري.

کورنۍ دنده

جمع يې کړئ:

۷۰۰۲
۱۸۷۰
۹۴۰۲
+ ۸

۳۵
۷۴۳
۳۷۱
+ ۱۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

١- يوه بڼوال د ٣٦٢٠٠ افغانيو مڼې د ١٢٠٠٠ افغانيو ناك او د ٦١٠٠ افغانيو شفتالو وپلورل. معلوم كړئ چې نوموړي بڼوال ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړې دي؟

٢- يوه هټۍ وال په لومړۍ ورځ د ١٢٠٠ افغانيو، په دوهمه ورځ د ١٢٠ افغانيو، په دريمه ورځ د ١٨٠٠ افغانيو او په څلورمه ورځ د ٢٠٢٠٠ افغانيو اجناس پلورلي دي، معلوم كړئ چې هټۍوال په څلورو ورځو كې ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړې دي؟

٣- لاندې پوښتنې لومړۍ په خپلو كتابچو كې وليكئ او بيايې تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

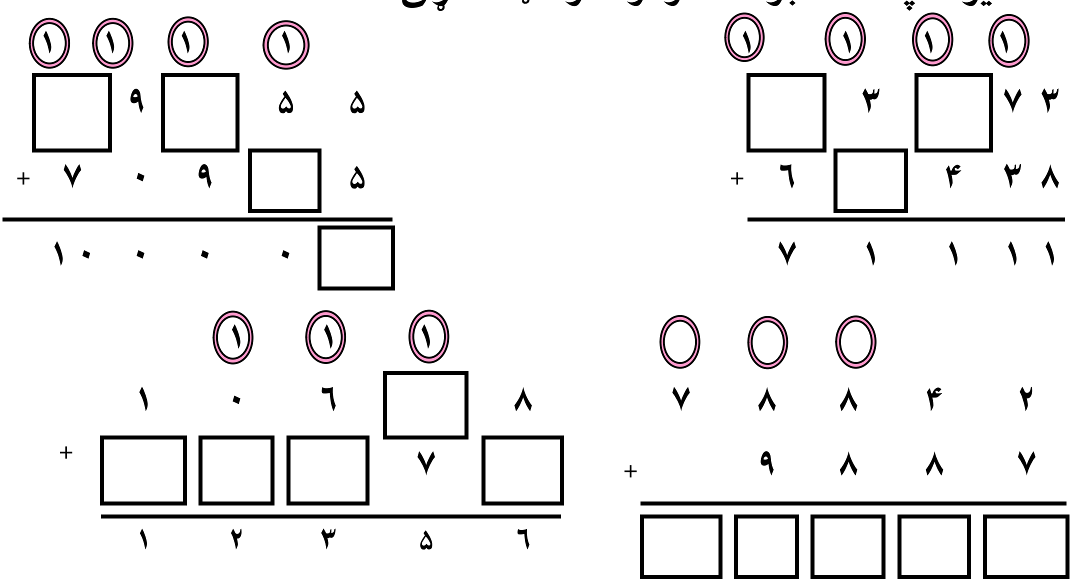

كورنۍ دنده

د ټوكر اوبدلو يوې فابريكې په لومړۍ ورځ ٤٣٠ متره ټوكر، په دويمه ورځ ٧٤٠ متره ټوكر او په دريمه ورځ ١٠٢٠ متره ټوكر توليد كړی دی. معلوم يې كړئ چې په درې واړو ورځو كې نوموړې فابريكې څو متره ټوكر او بدلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

د جمعې د عمليې ازموينت

هدف: زده کوونکي به وکولای شي چې د جمعې عمليې امتحان کړي.

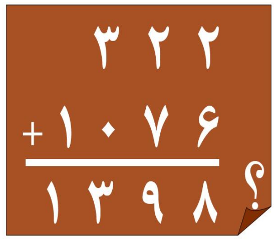

	۳ ۲ ۲
+	۱ ۰ ۷ ٦
	۱ ۳ ۹ ۸

شاکر، فهيم ته وويل: کولای شې چې د ۳۲۲ عدد د ۱۰۷۶ له عدد سره جمع کړې؟

فهيم وويل هو، داسې يې جمع کوم:

شاکر وويل: څرنگه پوهيږې چې پوښتنه دې صحيح حل کړې ده او که غلطه؟

	۱ ۰ ۷ ٦
+	۳ ۲ ۲
	۱ ۳ ۹ ۸

فهيم وويل: ددې کار لپاره د جمعې د اجزاوو ځايونه بدلوو او د جمعې عمليه سرته رسوو.

څرنگه چې په دواړو حالتونو کې عين عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحيح دی.

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بيا يې وآزمايئ.

۲۳۴۵	۱۰۸٦۰	۲۹۷٦۴
+ ۱۰۲۳	+ ۲۸۰۱۵	+ ۵۰۲۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې عددونه لو مړی جمع او بیا یې امتحان کړئ.

٣٧٦٤	٧٦٥٠	١٧٨٩١
١٥٣٢١ +	٦٣٤٢٥ +	٧١٨٦٤ +

۲. د ۷۲۰۳۵ او ۶۰۱۰ عددونه یو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۳. د ۹۰۹۹ او ۹۹۹۹ عددونه یو له بل سره جمع او امتحان یې کړئ.

۴. په یوه بڼ کې ۸۰۰۰۰ د منیو نیالګي وه، په نوموړي بڼ کې ۱۶۷۴۵ نور نیالګي یې کینول شول اوس په بڼ کې څو نیالګي موجود دي. په دوه ډوله یې ځواب په لاس راوړئ.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې لو مړی په خپلو کتابچو کې حل او بیايې وآزمايئ.

١٦٤٢	٧٠٠٤٢
٨٦٠٧ +	٢٠٨٠٠ +

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم فصل

د تفریق عملیه

نهم لوست: له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې په دوه رقمي، دري رقمي او څلور رقمي عددونو کې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

حمیده ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانیو یې قلم او کتابچه واخیستل اوس د حمیده سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴-۴۲=۵۲

یا :

۹۴	مفروق منه
− ۴۲	مفروق
۵۲	د تفریق حاصل

محسن ۱۳۸ کریته منې لري، که چیرې د هغو څخه ۲۸ کریته منې خرڅې کړي، څو کریته منې به له هغه سره پاتې شي؟

۱۳۸
− ۲۸
۱۱۰

یوه هټۍ وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود، که چېرې له هغو څخه یې ۷۸۰ متره توکر پلورلی وي څو متره توکر نور ورسره پاتې دی؟

۳۹۸۰
− ۷۸۰
۳۲۰۰

کورنی دنده

یوه عبارتي پوښتنه ترتیب او حل کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۹۹۹۹	۶۸۹۲۷	۶۷۴۲
_ ۶۹۹۹	_ ۵۶۷۰۶	_ ۱۰۳۰

۲- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱۹۹۵۲	۱۹۹۵۲	۱۷۷۶۵
_ ۲۶۴۲	_ ۱۷۳۱۰	_ ۲۶۴۲

۱- د اووه اویا زره له عدد څخه د اووه زره عدد تفریق کړئ.

کورنۍ دنده

لاندې د تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

۱۸۹۷۹	۱۸۹۷۹	۱۷۹۷۸
_ ۱۷۱۳۲	_ ۱۸۴۷	_ ۱۸۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست

د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سرته رسول

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کوچنی وي زده کوونکي د وروستي رقم څخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته رسولای شي.

څرنگه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسي د یویزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یو سلي د لسیزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې څخه یولسي د یویزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې په حل کې له هغه څخه کار واخلئ.

	٢	١۴	١٢
	٣	۵	٢
−	١	٧	۵
	١	٧	٧

فعالیت:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$
\begin{array}{r}
٣٠٠٠۶ \\
-\ ١١٢۴٨ \\
\hline
\end{array}
\qquad
\begin{array}{r}
٧٣۵٨ \\
-\ ۶٣۵٩ \\
\hline
\end{array}
$$

کورنی دنده

$$
\begin{array}{r}
\square \\
-\ ٩٩٩١ \\
\hline
\end{array}
$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې او تفریق تمرینونه:

۱- په چوکاټ کې دوه عددونه یو له بل سره جمع کړئ

۶۰۷ او ۵۸۳	۸۴۰ او ۷۰۳
۲۵۶۴ او ۸۴	۱۰۴ او ۱۱۱
۳۷۲ او ۶۴۱	۱۰۰ او ۲۱۳

۲- په چوکاټ کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ، د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۰۰۰ او ۹۷۸	۴۸۱ او ۱۷۳۲
۱۹۲ او ۶۴۰	۳۲۵ او ۷۸۶
۱۷۶ او ۸۷	۳۰۰۵ او ۱۰۹

۳- ۱۸۰ کسانو چې سرې او شنې جامې یې اغوستې وې، د ځغاستې په یوې لوبې کې یې ګډون وکړ، که چېرې ۹۲ تنو یې سرې جامې اغوستې وي څو تنو یې شنې جامې اغوستې دي؟

کورنۍ دنده

په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي، که چېرې ۱۷۴ یې نجونې وي د هلکانو شمېر معلوم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په یوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي،۲۳۰ تنه یې په یوه هوائي ډګر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموړې الوتکې ته وختل. اوس د مسافرینو شمېر څو تنه دی؟

۵- په یوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ییز دوه قطیه قلمونه و، که چېرې ۶۸ دانې قلمونه زده کوونکو ته ویشل شوي وي، نور څو دانې قلمونه پاتې دي؟

٦- که چېري د دریم (الف) په ټولګي کې ۳۷ زده کوونکي او د دریم (ب) په ټولګی کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې که په دواړو ټولګیو کې ۲۰ نجونې وي، په دواړو ټولګیو کې د هلکانو شمېر معلوم کړئ؟

۷- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان دي، که چېرې په یوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمېر معلوم کړئ.

۸- د چرګانو په یوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې دي، په دواړو فارمونو کې د روغو چرګو شمېر معلوم کړئ، په داسې حال کې چې د ناروغو چرګو شمېر ۲۱ دی ؟

کورنی دنده

د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ولیکئ او حل یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لومړی یې جمع کړئ بیا له لاسته راغلی د جمعې حاصل څخه هر یو د جمعې جز تفریق کړئ.

۱ ۲ ۴ ۱
۸ ۱ ۲ +

۱۰- احمد یو خوراك، محمود دوه خوراکه او سلیم درې خوراکه کباب وخوړ او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانۍ ورکړې، که چیرې د یو خوراك کباب قیمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي څو افغانۍ بیرته ورکړي؟

۱۱- کریم ۹۸۰ افغانۍ درلودې خپلو درېوو زامنو هر یوه ته یې ۹۹ افغانۍ د ښوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۱۲- د ?= ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ او حل یې کړئ، بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم وښیي.

کورنی دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې حل کړي.

۱-

۱ ۰ ۹
۶۱۳
۷ ۸ +

۲-

۴ ۰ ۳ ۹
۷ ۰ ۴ ۷
۲ ۰ +

۳-

۸ ۱ ۱ ۰
۶ ۱ ۸ −

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم یو یې لوی او کوم یې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۴- د لاندې پوښتنو تش ځایونه د <، = او > په مناسبو نښو سره ډك کړئ.

۷٦۴۲ ☐ ۲۳۴۵۱

۴۳۲۱٦+۳۰۴ ☐ ۴۳۵۲۰

۴۳۵۲۰-۳۰۴ ☐ ۴۳۲۱٦

۸۷۹۸٦ ☐ ۷۸۴۳۰

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۷۶۴۲۱	۱۸۰۴۲
− ۶۷۸۴۰	− ۸۷۲۴
☐	☐

۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۷۶
− ۹۲۴۶۸	− ۹۳۲۷
☐	☐

یوولسم لوست

د تفریق د عملیې ازمایل

هدف: زده کوونکي په دې پوه شي چې د تفریق پوښتنه یې په سمه توګه حل کړې ده او که نه

د دې لپاره چې باوري شو د تفریق پوښتنه مو په سمه توګه حل کړې ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمویو:

د تفریق د عملیې د ازمایلو لپاره لومړی د تفریق حاصل له مفروق سره جمع کوو، که چېرې مفروق منه لاس ته راشي پوښتنه سمه ده او له هغه پرته غلطه ده.

فعالیت

- د پورته حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او وآزمایئ.

۸۴۴۷	۷۶۲۹
_۶۲۴۵	_۴۵۵۲

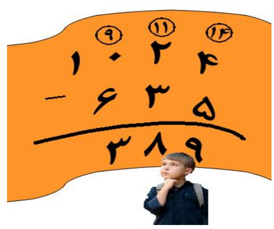

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې په خپله یوه پوښتنه ولیکي او حل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې کړي يې بيا دې وآزمويي.

پوښتنې:

۱- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف:
$$\begin{array}{r} ۶۴۲۰ \\ -\ ۱۸۴۰ \\ \hline \end{array}$$

ب:
$$\begin{array}{r} ۷۳۲۵ \\ -\ ۱۹۷۶ \\ \hline \end{array}$$

ج:
$$\begin{array}{r} ۱۰۰۰۰۰ \\ -\ ۹۹۹۹۹ \\ \hline \end{array}$$

۲- يوه بټوال ۱۰۸۰ نيالګي وپلورل، ۲۱۰ نيالګي له هغه سره پاتې شول، معلوم کړئ چې نوموړي بټوال ټول څو نيالګي درلودل؟

۳- يوه مال دار ۱۲۰۰۰ ميږې درلودې، نوموړي ۹۰۴ ميږې وپلورلې، معلوم کړئ چې څو ميږې ورسره پاتې دي؟

۴- يوه دکان دار په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانيو توکر پلورلی دی، که چېرې په لومړۍ ورځ يې د ۱۰۸۰۰ افغانيو، په دويمه ورځ يې د ۱۶۰۷۰ افغانيو او په دريمه ورځ يې د ۳۸۰۰۰ افغانيو توکر پلورلي وي، د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

۵- يو تن مامور په مياشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي، که چېرې په ۹۰۰ افغانۍ اوړه واخلي، ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرايه ورکړي، څو افغانۍ له هغه سره پاتې کېږي؟

کورنۍ دنده

يوه بزګر په يو کال کې ۵۰۰ منه د غنمو حاصل، ۲۰۰ منه يې د خپل خوراك لپاره وساتل، پاتې څومره غنم بايد وپلوري تر څو خپلې نورې اړتياوې بشپړې کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل

د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو خط

هدف: زده کوونکي به د عددونو خط وپیژني او په ترتیب سره به عددونه په هغه باندې ولیکلای شي.

فعالیت

۱ـ د عددي کارتونو د شکلونو څخه په ګټه اخېستنې سره د لاندې جدول تش ځایونه ډک کړئ.

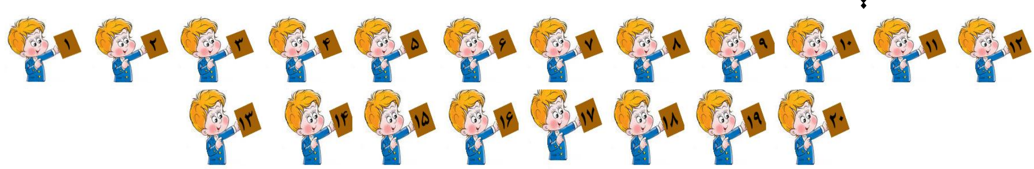

۱		۳			۶				۱۰		۱۲			۱۵			۱۸		

۲ـ د پورته ډک شوي جدول څخه په ګټه اخستنې سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد لیکل شوی نه دی، په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد ولیکئ.

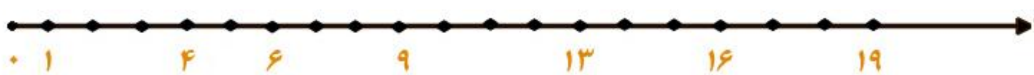

پاملرنه:

الف: صفر د پیل په نقطه کې قرار لري.

ب: د صفر نقطه د عددي خط د پیل (مبدأ) په نامه یادیږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه یادیږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲ ، ۳، عددونه داسې ترتیب کوو.

۳،۴،۵،۶،۷،۱،۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو يو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هغه په مخ باندې لس نقطې په مساوي فاصلو سره جلا کړئ، په ترتيب سره عددونه له کينې لورې څخه ښي لورې ته وليکئ.

۲- يو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پيل وکړي، نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښيي.

۳- د ۳، ۵، ۲، ۷، ۶او ۴ عددونه په ترتيب سره د عددي خط په مخ وليکئ.

۴- د ۹ ، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱ او ۴ عددونه په ترتيب سره د کوچنيو عددونو، څخه د لويو عددونو خواته وليکئ.

۵- د لاندې عددونو عددي خط نقطې په نظر کې ونيسئ، عددونه په ترتيب سره د کينې لورې څخه ښي لورې ته وليکئ.

کورنۍ دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د ۸ ، ۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱ او ۳ عددونه په ترتيب سره د عددونو په خط باندې وليکئ .

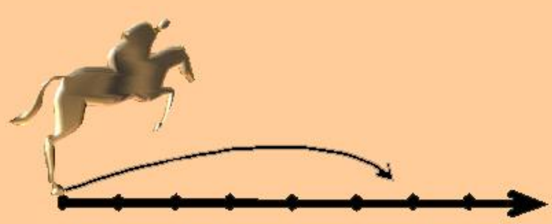

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يار لسم لوست: د دوو لسونو په شا او خواکې د عددونو پرتله

هدف: زده کوونکي به لسونو ته نژدې عددونه يعنې(۱۰ ، ۲۰ ، ۳۰، ۴۰ ، .... ته نژدی عددونه) تشخيص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندې توگه ښودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم يوه لسونو ته نژدې دی؟يعنې۲۰ ته او که ۳۰ ته نژدې دی؟

د خط په مخ باندې ليدل کيږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عددونو په منځ کې قرار لري، څرنگه چې ۲۲ له ۲۰ څخه د ۲ واحدونو په اندازه او له ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري، نو ۲۲ د ۳۰ عدد په نسبت د۲۰ عدد ته نژدې دی، نوموړ ۲۲ د ۲۰ په نژدې والی کې حساب وو.

فعاليت: آيا د۲۵ عدد ۲۰ ته نژدې دی او که ۳۰ ته؟

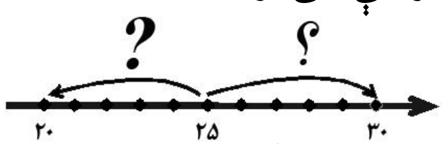

۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې پروت دی، کله چې داسې پيښه شي، موږ وايو دواړو ته يو شان فاصله لري.

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم يې ۱۰ ته او کوم يې ۲۰ ته نژدې دی؟ جلا جلا يې وليکئ او کوم عدد د۱۰ او ۲۰ په منځ کې پروت دی.

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې پراته دي کوم عددونه چې ۴۰ ته نژدې دي؟ ويې ليکئ!

کورنۍ دنده

د ۹۳ ، ۹۸، ۹۷، ۹۵، او ۹۱ په عددونو کې کوم عددونه ۹۰ او کوم عددونه ۱۰۰ ته نژدې دي جلا، جلا يې وليکئ.

مشق او تمرين

۱- د عددونو خط ته په پاملرنې سره د حل شوي مثال په توګه لاندې عددونه کوم عددونه ٦٠ او کوم عددونه ۷۰ ته نږدې دي.

مثالونه:

٦١	٦٠	٦٧		٦۴	
٦٩	۷۰	٦۳		٦٦	

۲- د لاندې عددونو خط په نظر کې ونيسئ، کوم عددونه ۴۰ ته او کوم عددونه ۵۰ ته نږدې دي؟

۴۴		۴۸		۴٦	
۴۵		۴۲		۴۴	

۳- هغه عددونه چې ۷۰ ته نږدې دي په خپلو کتابچو کې په ترتيب سره وليکئ.

--- --- ---

--- --- ---

۴- د ۴۰ او ٦۰ په منځ کې څو عددونه ۵۰ ته نږدې دي؟ په ترتيب سره يې وليکئ.

کورنۍ دنده

د ۷۹، ۷۵ او ۷۶ عددونو څخه کوم عددونه او يا او کوم يې اتيا ته نږدې دي؟ په خپلو کتابچو کې يې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست

په عددي خط باندې د جمعې عملیه

هدف : زده کوونکي به وکړای شي د جمعې عملیه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

د ۱۳=۵+۸ د جمعې عملیه په عددي خط باندې داسې سرته رسوو.
لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د صفر څخه د ۸ واحدونو په اندازه ښي خوا ته حرکت کوو او په نښه کوو، وروسته له هغه په نښه شوې نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه ښي خواته حرکت کوو، لیدل کیږي چې د ۱۳ عدد ته رسیږو، دا عدد د ۸ او ۵ عددونو د جمعې حاصل ښیي.

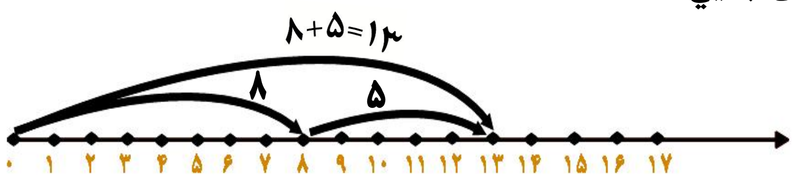

۱۳=۵+۸

د لاندې شکلونو له مخې د هر یوه ریاضي افاده ولیکئ او د جمعې عملیه سرته ورسوئ.

لاندې عملیې د عددونو د خط پر مخ باندې سرته ورسوئ.

۷ = ۴+۳ ۹= ۶+۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

غواړو د عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفریق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه ښی خواته حرکت کوو. وروسته د همدغه عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کیڼې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته ګرځو او حرکت کوو. لیدل کیږي داسې نقطې ته رسیږو چې د ۵ عدد راښیي. د شکل له مخې معلومیږي چې د ۵ د عدد او د حرکت د لومړنی نقطې تر منځ فاصله ۵ واحده دی او په ریاضي کې هغه عملیه داسې لیکو.

۱۱-۶ = ۵

فعالیتونه

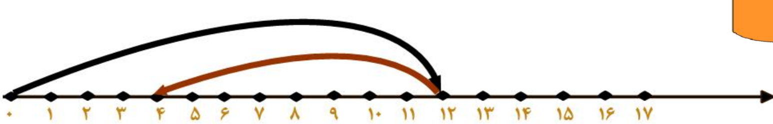

۱۲ - ۸ = ۴

۱- د پورته مثال په پام کې نیولو سره دلاندې شکلو نوله مخې د تشو ځایونو په ډکولو سره عملیې سرته ورسوئ.

□ − □ = □

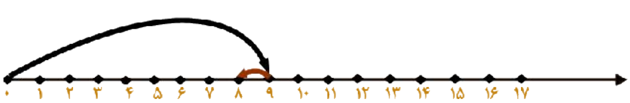

□ − □ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د لاندې تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ او د عددونو خط پر مخ باندې وښیاست؟

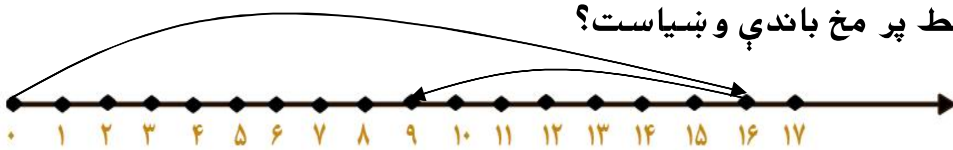

۱۶-۷ =?

۱۴-۸=?

۸-۳=?

کورنی دنده

د خط پر مخ باندې د لاندې عددونو د تفریق عملیه سرته ورسوئ.

۷-۴=?

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل
ضرب

شپاړسم لوست: د ضرب دعملیې پیژندنه

هدف : زده کوونکي د ضرب عملیه چې د څو مساوي عددونو د جمعې لنډې طریقې په مفهوم وپوهېږي.

فعالیتونه

لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب ووایاست:

۱- په دوه ښاخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي او ټولې څو کیږي؟

۲- په لاندې تصویر کې څو ګلدانۍ وینئ او په هره ګلدانۍ کې څو ګلان دي؟ ټول څو ګلان کیږي؟

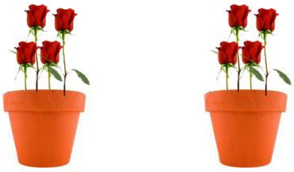

لومړی مثال:

څو قابه وینئ، په هر قاب کې څو دانې ناکه دي او د ټولو ناکو شمېر څو کیږي؟

۲+۲+۲+۲=۸

په پورته عملیه کې د ۲ رقم ۴ وارې لیدل کیږي، په دې معنا چې: ۴ وارې ۲ د ۸ سره مساوي کیږي او د ضرب په شکل یې داسې لیکو. ۸=۴ × ۲ داسې لوستل کیږي،۲ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم مثال: د لاندې عددي خط په مخ باندې د ضرب افاده په پام کې نیسو:

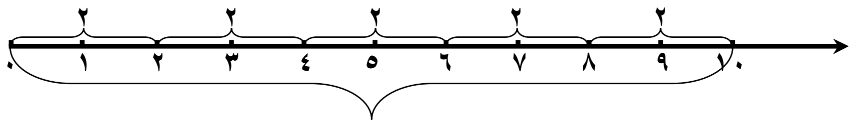

٢+٢+٢+٢+٢=١٠

٢×٥=١٠

دریم مثال:

شپږ ستوري په څو ګروپونو کې وینئ، ټول څو ستوري کیږي؟

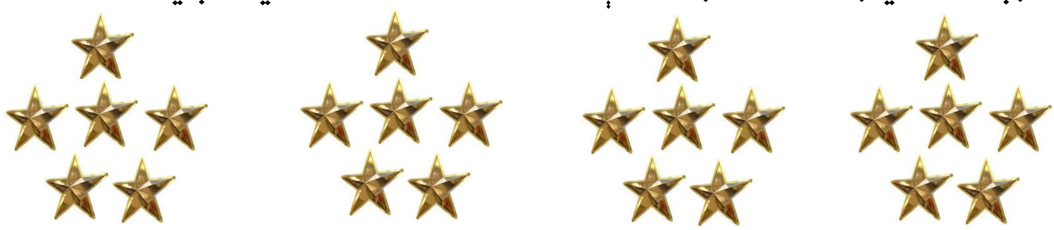

٦+٦+٦+٦=٢۴

هغه د ضرب په شکل داسې لیکو: ٦×۴=٢۴

مشق او تمرین

١- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې ولیکئ.

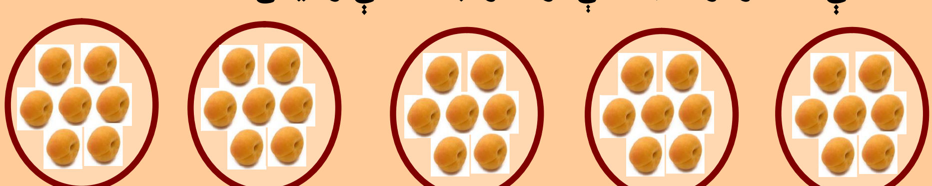

٢- د چاپیریال د موادو په واسطه د ۴×۳ افاده د جمعې په شکل وښیاست!

٣- د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ. ٥+٥+٥+٥+٥+٥+٥+٥

___ × ___ = ___

کورنی دنده

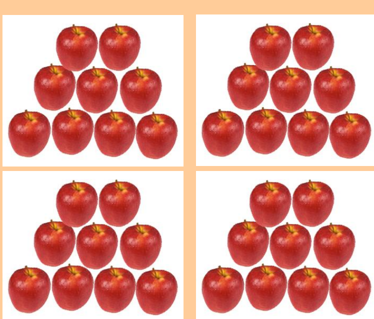

مخامخ شکلونه په نظر کې ونیسئ، د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ.

___ + ___ + ___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ × ___ = ___

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوولسم لوست

دیوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې یو رقمي عدد په دوه رقمـي

تاسو په دویم ټولګي کې د یو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب ولوستل، اوس د لاندې پوهیدو لپاره د ۶۳ × ۵ د ضرب حاصل له نظره تیر وو. په دې پوښتنه کې لومړی ۵ د یویزو له رقم یعني ۳ سره ضربوو چې ۱۵ کیږي، د ۵ رقم د ضرب حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو د لسیزو مرتبه یې چې له ۱ لس څخه عبارت دي د لسیزو د مرتبې دعدد په سر یې یاد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} \overset{1}{6}3 \\ \times\ 5 \\ \hline 5 \end{array}$$

اوس ۵ د لسیزو په مرتبه یعنې ۶ کې ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۳۰ کیږي او د حاصل سره (۱) چې یاد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې یې لیکو.

$$\begin{array}{r} \overset{1}{6}3 \\ \times\ 5 \\ \hline 315 \end{array}$$

فعالیتونه

لاندې عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

۱۵ × ۸ = ☐	۴۱ × ۸ = ☐	۲۵ × ۷ = ☐	۴۴ × ۶ = ☐
۲۵ × ۹ = ☐	۳۰ × ۶ = ☐	۵۳ × ۷ = ☐	۲۲ × ۶ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- تش ځایونه د ژبني ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په ګټه اخستني سره په مناسبو عددونو ډك كړئ.

	×	۴	=	۱٦			×	۳	=	۲۷			×	۲	=	۱۸
۵	×		=	۳۵		۴	×		=	۲۴		۳	×		=	۲۴

۲- د كین لوري د جدول له بشپړولو وروسته د ښي لوري د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو ډك كړئ.

۵	×	۵	=	۲۵
۵	×	٦	=	
۵	×	۷	=	
۵	×	۸	=	
۵	×	۹	=	
۵	×	۱۰	=	

۵	×	۵	=	۲۵
٦	×	۵	=	
۷	×	۵	=	
۸	×	۵	=	
۹	×	۵	=	
۱۰	×	۵	=	

كورنۍ دنده

له لوبیا، وړو ډبرو او یا د چاپیریال له نورو توكو څخه په ګټه اخیستني سره د لاندې جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست

د ۶ او ۷ د ژبني ضرب جدول

هدف: زده کوونکي به د ۶ او ۷ ژبني ضرب زده کړي.

پاملرنه و کړئ!

۷	=	۷	×	۱
۱۴	=	۷	×	۲
۲۱	=	۷	×	۳
۲۸	=	۷	×	۴
۳۵	=	۷	×	۵
۴۲	=	۷	×	۶
۴۹	=	۷	×	۷
۵۶	=	۷	×	۸
۶۳	=	۷	×	۹
۷۰	=	۷	×	۱۰

۶	=	۶	×	۱
۱۲	=	۶	×	۲
۱۸	=	۶	×	۳
۲۴	=	۶	×	۴
۳۰	=	۶	×	۵
۳۶	=	۶	×	۶
۴۲	=	۶	×	۷
۴۸	=	۶	×	۸
۵۴	=	۶	×	۹
۶۰	=	۶	×	۱۰

کورنۍ دنده

د جدول له مخې دې د ٦ او ۷ عددنو ژبني ضرب له یاده زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د ژبني ضرب څخه په ګټه اخیستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

□ = ۷ × ۴	۲۴ = □ × ۴
۴۹ = □ × ۷	۲۴ = ٦ × □
۳٦ = □ × ٦	۲۸ = ۷ × □
۴۹ = ۷ × □	۳۵ = □ × ۷
۵٦ = □ × ۷	□ = ۵ × ٦
۵۴ = ٦ × □	۴۲ = ٦ × □
□ = ۷ × ۹	۴۸ = □ × ٦
۵۴ = □ × ٦	۵٦ = ۷ × □
٦۳ = ۷ × □	□ = ٦ × ۷
۴۸ = ٦ × □	۳۵ = ۵ × □

کورنۍ دنده

لاندې عددونه ضرب کړئ.

□ = ۸ × ۵	□ = ۹ × ۴	□ = ۷ × ۳
□ = ۵ × ۸	□ = ۴ × ۹	□ = ۳ × ۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳ × ۸ = ☐	۴ × ۷ = ☐
۸ × ۳ = ☐	۷ × ۴ = ☐
۴ × ۸ = ☐	۵ × ۷ = ☐
۸ × ۴ = ☐	۷ × ۵ = ☐
۵ × ۸ = ☐	٦ × ۷ = ☐
۸ × ۵ = ☐	۷ × ٦ = ☐

۳- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۲ × ۶ = ☐	۶۴ × ۷ = ☐
۴۶ × ۶ = ☐	۷۶ × ۷ = ☐

کورنی دنده

د ۸ او ۷ ژبنې ضرب جدول په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

د ۸،۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه

هدف : زده کوونکي به د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددنو په ژبني ضرب پوه شي او په ورځني ژوند کې ورڅخه ګټه واخلي.

د ژبني ضرب لاندې هر يوه جدول ته پاملرنه وکړئ.

۱	×	۸	=	۸
۲	×	۸	=	۱۶
۳	×	۸	=	۲۴
۴	×	۸	=	۳۲
۵	×	۸	=	۴۰
۶	×	۸	=	۴۸
۷	×	۸	=	۵۶
۸	×	۸	=	۶۴
۹	×	۸	=	۷۲
۱۰	×	۸	=	۸۰

۱	×	۹	=	۹
۲	×	۹	=	۱۸
۳	×	۹	=	۲۷
۴	×	۹	=	۳۶
۵	×	۹	=	۴۵
۶	×	۹	=	۵۴
۷	×	۹	=	۶۳
۸	×	۹	=	۷۲
۹	×	۹	=	۸۱
۱۰	×	۹	=	۹۰

۱	×	۱۰	=	۱۰
۲	×	۱۰	=	۲۰
۳	×	۱۰	=	۳۰
۴	×	۱۰	=	۴۰
۵	×	۱۰	=	۵۰
۶	×	۱۰	=	۶۰
۷	×	۱۰	=	۷۰
۸	×	۱۰	=	۸۰
۹	×	۱۰	=	۹۰
۱۰	×	۱۰	=	۱۰۰

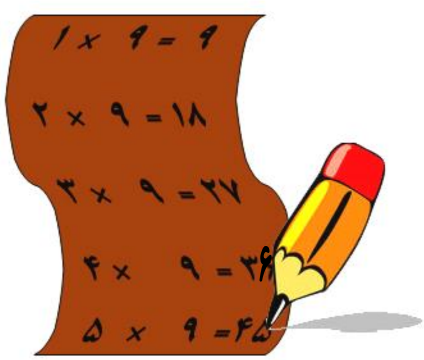

زده کوونکي دې د ۸ او ۹ ژبني ضرب د کاغذ په ټوټو باندې وليکي او ياد دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۸ ژبني ضرب څخه په ګټه اخستنې سره لاندې تش ځايونه ډك كړئ.

۸			۲۴				۵۶		۸۰

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر كې نيولو سره لاندې تش ځايونه ډك كړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱	

۷		۲۱			۴۲			۶۳	

۳- په يوه بڼ كې ۸ هلكان د مڼو په ټولولو بوخت دي، كه چېرې هر هلك ۷ دانې مڼې ټولې كړې وي، معلوم كړئ چې ټولې يې څو مڼې ټولې كړې دي.

يادونه: لاندې مثال په پام كې ونيسئ.

۳×۸=۲۴ يا ۸×۳=۲۴

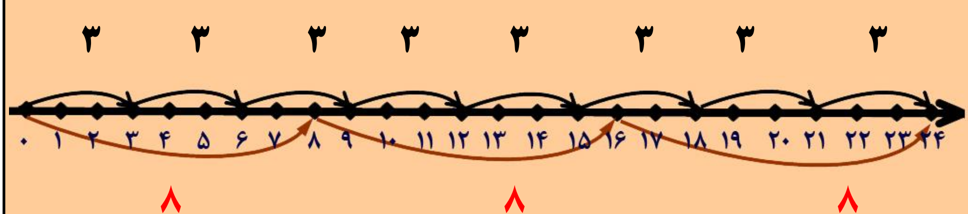

د پورته مثال سره سم لاندې پوښتنې په عددي خط باندې حل كړئ.

الف: ۲×۹=۱۸ ۹×۲=۱۸

ب: ٦×۴=۲۴ ۴×٦=۲۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

۴۷	۱۲۸
× ۸	× ۹
۳۷۶	۱۱۵۲

۱۱۴	۲۴	۳۸
× ۷	× ۹	× ۸

۱۷۸	۹۸	۲۸۹
× ۹	× ۷	× ۸

۲- د لاندې شکل په پام کې نیولو سره د ضرب ریاضیکي افادې ولیکئ.

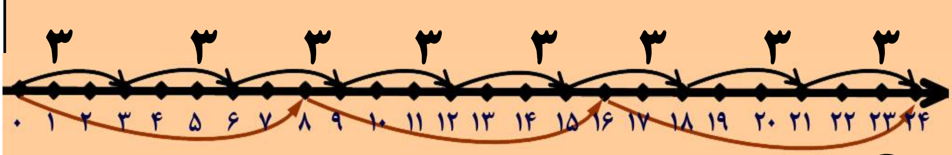

کورنۍ دنده

ټول زده کوونکي دې د ۸، ۹ او ۱۰ ژبني ضرب له یاده زده کړي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست

د (۱ - ۱۰) پورې د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طریقه

هدف: زده کوونکي د ژبني ضرب جدول وپيژني او له هغه څخه ګټه واخستلای شي.

لاندې د ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخيستنې طريقه:

د ۵ × ۴ د ضرب د پيدا کولو له پاره د ښي لاس يوې ګوتې ته د لومړۍ ليکې د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ او د کيڼ لاس يوې ګوتې ته د لومړۍ ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه ښي خواته حرکت ورکړئ، په نتيجه کې دواړه ګوتې په يوه عدد باندې سره يو ځای کيږي، کله چې عدد ولولئ ليدل کيږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۵ × ۴ د عمليې د ضرب حاصل دی. يعني: ۲۰ = ۵ × ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د جدول څخه په ګټې اخېستو سره ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تشو ځايونو کې وليکئ.

١٠×١= ☐	٥×٦= ☐
٦×٨= ☐	٧×٨= ☐
۴×٨= ☐	٩×٦= ☐

۲- لاندې عددونه يو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه يې د ژبني ضرب په جدول کې پيدا کړئ.

۴	٦	٥	٩	٨	٧
× ٥	× ٨	× ٧	× ٦	× ٨	× ٦
☐	☐	☐	☐	☐	☐

۳- په متناوب ډول ، اته ، اته وشميرئ او تش ځايونه پرې ډک کړئ.

	٧٢		٥٦			٣٢			٨

۴- د ژبني ضرب څخه په ګټې اخستنې سره لاندې تش ځايونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

☐	☐	٩	٩	☐
× ٠	× ٩	× ٦	× ☐	× ٦
٠	٧٢		۴٥	٠

٨	٨	٦	٧
× ☐	× ☐	× ☐	× ☐
٠	٨	٥۴	٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په ۸ ، ٦ او ۴ عددونو کې ډېر لوی عدد لـه ډېـر کـوچني عـدد سـره ضرب او د ضرب حاصل يې پيدا کړئ.

٦- لطيفې ۹ قطې تباشير راواخيستل که چېرې په هرې قطي کې ۸ قلمـه تباشير وي معلوم يې کړئ چې لطيفې څو قلمه تباشير اخيستلي دي؟

٧- د ژبني ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډك کړئ.

×	٨	٧	٩	۵	٦
٨					
٧					
٩					

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۱۴ × ٧ = ☐

۱۵ × ٨ = ☐

۲۲ × ٩ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوویشتم لوست

د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت

هدف: زده کوونکي به د ضرب په عملیه کې د بدلون په خاصیت پوه او په ضرب کې به د بدلون خاصیت سر ته ورسوي.

مثال: تاسو پوهیږئ چې : ٦+٦+٦+٦+٦=٣٠

یا:

د ضرب لومړی جز — د ضرب دویم جز — د ضرب حاصل

٦ × ٥ = ٣٠

اوس غواړو چې د ٥ عدد ٦ واري جمع کړو.

٥+٥+٥+٥+٥+٥=٣٠

یا:

د ضرب لومړی جز — د ضرب دویم جز — د ضرب حاصل

٥ × ٦ = ٣٠

د دوو پورتنیو افادو له پرتله کولو څخه دا نتیجه اخستل کیږي چې د ضرب د اجزاوو د ځایونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. یعنې:

٦×٥=٥×٦=٣٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- د ۵٦= ☐ ×۷ افاده په نظر کې و نیسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟ ـــــــــــ

ب: د ۷ عدد د ضرب کوم جز دی؟ ـــــــــــ

ج: د ۵٦ عدد په څه نامه یادیږي؟ ـــــــــــ

د: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

۲- د ۵٦ =۷× ☐ په افاده کې .

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟ ـــــــــــ

ب: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

ج: د (۱) او (۲) پوښتنو افادې یو له بله سره پرتله کړئ او ووایاست چې څه توپیر لري؟

د: کومه پایله چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرتله کولو څخه لاس ته راغلې په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

کورنی دنده

د نمونې په ډول خالي ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

نمونه:

۷	×	۶	=	۶	×	۷	=	۴۲
۶	×		=		×	۶	=	۵۴
۷	×	۸	=		×	۷	=	۵۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د کیڼ لوري د ضرب څخه په ګټې اخستنې سره د ښي لوري د ضرب تش ځایونه بشپړ کړئ.

۶ × ۷ = □	⟷	۷ × □ = ۴۲
۹ × ۷ = □	⟷	□ × ۹ = ۶۳
۳ × ۸ = □	⟷	۸ × □ = ۲۴
۶ × ۴ = □	⟷	□ × ۶ = ۲۴
۷ × □ = ۲۱	⟷	۳ × □ = ۲۱

۲- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډک کړئ.

الف: □ × ۴ = ۴

ب: ۶ × □ = ۰

ج: ۷ × □ = ۷

۳- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			۶۰			۹۰	

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱۶			۴۰		۵۶		۷۲	

کورنۍ دنده

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل یې بدلون ونکړي.

□ × ۴ = ۴ × ۷ = □

۸ × ۴ = □ × ۸ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ويشتم لوست

په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د يوه عدد ضربول

هدف: زده کوونکي به په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د يوه عدد ضربول د يوي آساني طريقی په توگه وپيژني.

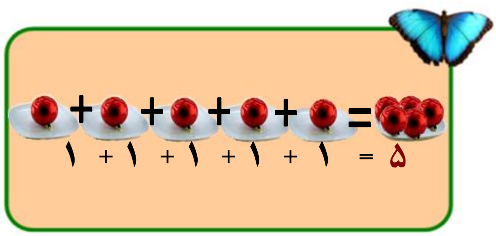

په لنډ ډول داسې ليکل کيږي.

١×٥= ٥

کولای شو چې د ضرب عمليه په لاندې ډول هم وښيو.

په پورته شکل کې ۵ دانې منې يو وارې وينو نو د ضرب عمليه يې داسې ليکو.

١×٥= ٥

له پورته دوو عمليو څخه دا نتيجه لاس ته راځي، که چيرې (۱) په هر عدد کې او يا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی ، نو ليکلی شو چې:

١ × ٨ = ٨

٨ × ١ = ٨

۴ × ١ = ۴

١ × ۴ = ۴

۶۴ × ١ = ۶۴

١ × ۶۴ = ۶۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

په تشو ځایونوکې د حل شوي مثال په ډول مناسب عددونه ولیکئ.

مثال : ۱ × ۹ = ۹

۱ × ۱ = □	۱ × ۷۱ = □	۱ × ۱۸۲ = □
□ × ۱ = ۱۲۷۸	□ × ۲۵۴ = ۲۵۴	□ × ۴۲۰ = ۴۲۰
۲۷۸۱ × ۱ = □	۱۹۴ × ۱ = □	۳۰۷ × □ = ۳۰۷
۱ × □ = ۲۷۶۴	۷۰۰۲ × ۱ = □	۴۰۰۵ × □ = ۴۰۰۵
۶۰۱ × ۱ = □	۷۶۴۰ × □ = ۷۶۴۰	□ × ۲۶۵ = ۲۶۵

کورنی دنده

زده کوونکي دې د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړي.

۱ × ۷۴۰ = ?　　　　۱۸۴ × ۱ = ?　　　　۶۱ × ۱ = ?

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

۱مثال: ۵۰= ۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

تاسو پوهیږئ چې:

۱۰ پنځه واري جمع شوي دي.

۱۰×۵ =۵۰

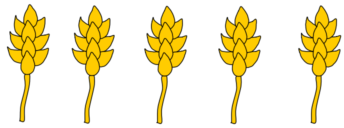

۲مثال: ۷۰=۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

۱۰ اووه واري جمع شوي دي.

۱۰×۷=۷۰

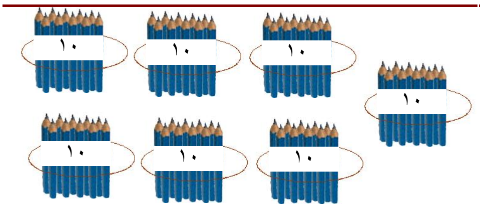

له پورته شکلونو او عملیو څخه معلومیږي، که چیرې ۱۰ په هر عدد کې ضرب شي او یا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شي، لومړی یو په هم هغه عدد کې ضربوو بیا د ضرب د حاصل ښی خواته یو صفر لیکو یا په لنډ ډول د هم هغه عدد ښی خواته یو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځای کې یې لیکو.

فعالیت: لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۰×۷۶۸=	۱۰×۱۳۴=	۱۰×۹=
۲۳۵۶×۱۰=	۷۲۱×۱۰=	۸×۱۰=

کورنی دنده

په یو رقمي عددونو کې د (۱) عدد ضرب او په یو رقمي عددونو کې د (۱۰) عدد ضرب د لاندې جدول په خالي ځایونو کې ولیکئ او نتیجه یې ولیکئ چې یو له بل څخه څه توپیر لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه عدد کې د ۱۰۰ ضربول:

لومړی مثال:

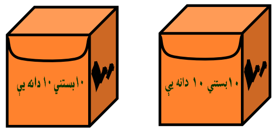

۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰

دوه ځلي ۱۰۰ ليدل کيږي. ۲۰۰ = ۲ × ۱۰۰

دويم مثال:

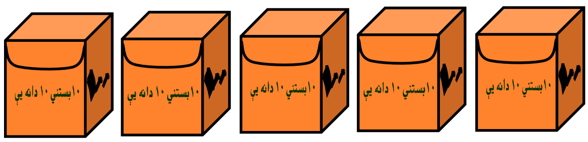

۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰ = ۵۰۰

۱۰۰×۵ = ۵۰۰

د پورتنيو عمليو او شکلونو څخه نتيجه لاس ته را ځي، که چېرې ۱۰۰ په يوه عدد کې يا يو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي، کولی شو عدد د ضرب د حاصل په ځای کې وليکو او ښي خواته يې دوه صفرونه کيږدو.

دلاندې عمليو د ضرب حاصل پيدا کړئ.

۶ × ۱۰۰ = ؟

۶۷ × ۱۰۰ = ؟

۲۱۳ × ۱۰۰ = ؟

۴۷ × ۱۰۰ = ؟

۱۶ × ۱۰۰ = ؟

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي:

۱۰۰×۳ ۱۰۰×۴ ۱۰۰×۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې پوښتنې د حل شوو مثالون په څیر په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

مثالونه

۱۰۰×۱۰=۱۰۰۰

۱۰۰×۲=۲۰۰

۱:-

۱۱۰۰	=	۱۱	×	
۲۵۰۰	=		×	۱۰۰
۲۰۰۰	=	۲۰	×	
۲۰۰۰	=	۱۰۰	×	

۴۰۰	=		×	۱۰۰
۶۰۰	=	۶	×	
۹۰۰	=		×	۱۰۰
۹۰۰	=		×	۹

۲-یو سړي یوکارتن مڼې په ۱۰۰ افغانۍ وپلورلې، د ۸ کارتنو قیمت ملعوم کړی.

۲-که یو کس په یوه ورځ ۲۵۰ افغانۍ اجوره واخلي، د ۱۰۰ ورځو اجوره یې څو افغانۍ کیږي؟

کورنۍ دنده

که چېرې په یوه کارتن کې ۱۰۰ پاکټه چاکلېټ وي، معلوم یې کړئ چې په ۷ کارتنوکې به څو پاکټه چاکلېټ موجود وي؟

مشق او تمرین

۱ – لاندې عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۱۰۰ × ۸۴	۱۰ × ۸۲	۱۰۰ × ۸۶
۱۰۰ × ۷۶۰	۱۰۰ × ۸۹۰	۱۰۰ × ۲۴۰
۷۴۰ × ۱۰۰	۱۰ × ۶۰۴	۶۰۴ × ۱۰

۲ – یوه هټیوال په یوه ورځ کې ۱۰۰ متره ټوکر وپلورل، که چېرې د یو متر ټوکر بیه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم یې کړئ چې څو افغانۍ یې په لاس راوړې دي.

۳ – که چېرې یوې کورنۍ په یوه میاشت کې د ۱۰۰ افغانیو بوره اخیستې وي، معلوم یې کړئ چې نوموړې کورنۍ به په ۱۲ میاشتو کې د څو افغانیو بوره راواخلي؟

کورنۍ دنده

د ۷۰، ۸۴، ۹۳، ۹۰ او ۳۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) عدد ونو کې ضرب کړئ، د ۱۰ او ۱۰۰ د ضرب حاصل یې یو له بله سره پر تله او نتیجې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم فصل
داندازه کولو واحدات

در ويشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي به متر داوږدوالي د واحد په توګه وپيژني او له هغه څخه به په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهيمې خپلې خورته وليکل چې زه د کړکۍ يوې پردې ته اړتيا لرم، مهرباني وکړه داسې يوه پرده راوليږه چې جګوالي يې ۱۰ لوېشتې او سور يې ۱۲ لوېشتې وي. د فهيمې خور ښارته ولاړه د خپلې خور له هدايت سره سم يې ټوکر واخيسته پرده يې ور څخه و ګنډله او ور ويې ليږله. کله چې فهيمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشينې شوه، د هغې د خواشينتيا علت څه وي؟

څرنګه چې لويشتې يوله بله سره توپير لري او پرده يې د اړتيا سره سمه نه وه لنډه شوه اوس تاسو وواياست چې څه بايد وکړو.

څرنګه چې د نړۍ ټول خلك د دغه ډول ستونزو سره مخامخ اولاس په ګرېوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کيږي ومانه چې نن د اوږدوالي له همدې واحدڅخه کار اخستل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه: ښوونکی دې دوه تنه زده کوونکي دټولګي مخې ته را وغواړي او یو د بل په واسطه دې دهغوی قدونه اندازه کړي.

پوښتنې:

۱- د خپل ټولګي اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ
۲- ستاسو په ډله کې د کوم یوه د قد اوږدوالی له یو متر څخه زیات دی؟
۳- ستاسو په ډله کې د کوم یوه غړي د قد اوږدوالی له یوه متر څخه کم دی؟
۴- ستاسو د ټولګي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زیات دی؟
۵- ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات دی او که کم؟
۶- ستاسو د میز سور له یوه متر څخه څولوېشتې کم دی؟

کورنۍ دنده

د خپل کور د یوې کوټې اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورویشتم لوست

سانتي متر

هدف: زده‌کوونکي به سانتی متر د متر د جزء (د یوه متر دسلمې برخې) په توګه وپیژني او په ورځني ژوند کې به له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به لیدلي وي چې ټوکر پلورونکي د ټوکرد اخیستلو او پلورلو لپاره دیوې فلزي ټوټې څخه کار اخلي، ترکاڼان، معماران او مهندسان د شیانو د اوږد والي د اندازه کولو لپاره د متر له فیتو څخه کار اخلي ښاغلی ښوونکی دې په ټولګې د تختې په مخ باندې دیوه متر په اندازه یو خط رسم کړي او د زده‌کوونکو پام دې ورته را وګرځوي، بیادې زده‌کوونکو ته دنده ورکړي، هغه متر چې له لرګي، لښتې یا تار څخه یې جوړ کړی دی، څرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر څو د ټولګي او میز اوږدوالی او سور اندازه کړي. په ځینو حالاتو کې به ووینئ چې د میز اوږدوالی او سور له متر څخه زیات یا کم دی، په دې صورت کې اړتیا پیداکیږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپیژنو، نو که چیرې یو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته یې یو سانتي متر وایي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په لیدو سره وپېژنئ.

۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر

=

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کیږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ.

۴- که چېري ستاسو د مېز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات او له دو و مترو څخه لږ وي، د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ،او ا ج د قطعه خطونو اوږدوالی اندازه کړئ او وواياست چې هر يو څو سانتي متره دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ۵ سانتي مترو، ۱۰ سانتي مترو او ۲۰ سانتي مترو په اندازه قطعه خطونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه و یشتم لوست

د یسي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د یسي متر د متر د جزء په توګه وپيژني او د اړتيا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

فعالیتونه

له خپل خط کش څخه په کار اخيستنی سره لاندې فعالیتونه سرته ورسوئ.

۱- ستاسو خط کش څو سانتي مترو دی؟

۲- د ۱۰ سانتي مترو په اندازه يو قطعه خط رسم کړئ.

۳- د يوې لښتې يا د کاغذ له ترېشې څخه د ۱۰ سانتيم ترو په اندازه جلا کړئ.

۴- د جلا شوې لښتې يا د کاغذ د ترېشې په واسطه يو متر واټن اندازه کړئ.

۵- و واياست ستاسو د جلا شوې برخې څو لښتې يو متر کيږي؟

هغو زده‌کوونکو چې په دقيقه توګه يې کار سرته رسولی دی ښايي ووايي چې ۱۰ لښتې يا ۱۰ ترېشې يو متر کيږي، هغه دې تشويق شي او پوښتنې دې ورڅخه وشي.

په تاسوکې څوك ويلی شي چې دغه د ۱۰ سانتي مترو لښته په بل څه نامه ياديږي؟

بايد وپوهيږئ چې دا د ۱۰ سانتي مترو واټن يو ديسي متر بلل کيږي.

نو ويلی شو:

۱۰ ديسي متره = يو متر ۱۰ سانتي متره = ۱ ديسي متر

پوښتنې:

۱- ۴ متره څو ديسي متره کيږي؟

۲- د کريم د قد اوږدوالی ۱۳۰ سانتي متره دی، د کريم د قد اوږدوالی په ديسي متر سره معلوم کړئ؟

۳- و واياست چې ۱۲۵ سانتي متره څو ديسي متره او څوسانتي متره کيږي؟

کورنۍ دنده

د يو ديسي متر جلا شوې لښتې څخه کار واخلئ د خپل کور د يوه وره سور اندازه کړئ او ووايأست چې څو ديسي متره او څو سانتي متره کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ و يشتم لوست

ملي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې ملي متر و پيژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور څخه کار واخلي.

فعاليتونه

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

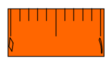

دا شکل د يوه سانتي متر واټن (فاصله) راښيي چې په لسو مساوي برخو ويشل شوی دی.

هرې برخې ته يې يو ملي متر وايي په دې صورت کې.

٥ ملي متره = ۱ سانتي متر کيږي

لومړی مثال: ۲ سانتي متره څو ملي متره کيږي ؟

حل: پوهيږو چې يو سانتي متر له لسو ملي مترو سره مساوي دی، نو ۲ سانتي متره مساوي کيږي له.

۲۰ ملي متره = ۱۰ ملي متره + ۱۰ ملي متره

يا ۲۰ ملي متره = ۲×۱۰ ملي متره

دويم مثال: غواړو چې د لاندې قطعه خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

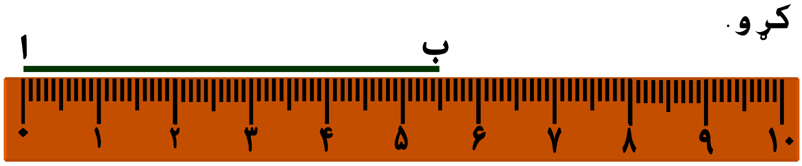

د خط کش صفر د (۱) له ټکي سره سمېدو ليدل کيږی چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتي مترو څخه ۵ ملي متره زيات دی، نو وايو چې ددې قطعه خط اوږدوالی ۵ سانتي متره او ۵ ملي متره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عمومي توګه ليکلی شو چې:

۱۰ ديسي متره = ۱ متر

۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر

۱۰۰۰ ملي متره = ۱ متر

۱۰ سانتي متره = ۱ ديسي متر

۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر

پوښتنې:

د حل شوي مثال څخه په ګټې اخيستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱. ۴ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟
۲. ٦ سانتي متره څوملي متره کيږي؟
۳. د خپل خط کش څخه په ګټې اخيستنې سره لاندې قطعه خطونه اندازه کړی او ووایاست چې هر يو څو سانتي متره او څو ملي متره کيږي؟

۴. د ۵ سانتي مترو او ۵ ملي مترو په اندازه يو قطعه خط رسم کړئ
۵. يو قطعه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ۲ ملي متره کم وي.

کورنۍ دنده

۳ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۵ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۴ ديسي متره څو سانتي متره او څو ملي متره کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه ویشتم لوست

کیلو متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د متر څخه لوی واحد، (کیلو متر)وپیژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه، پلار جانه کوچني واټنونه(فاصلې) مو ددیسي متر، سانتي متر، ملي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کولای شو؟ پلار یې ځواب ورکړ، زویه، لوی واټنونه لکه: د ښارونو او هیوادونو تر منځ واټنونه د کیلو متر په واسطه اندازه کیږي.

حامد پوښتنه وکړه کیلو متر څه شی دی؟ پلار یې ځواب ورکړ، زر (۱۰۰۰) متر واټن ته یو کیلو متر وایي. یعنې: ۱۰۰۰ متره = ۱کیلو متر

مثال: که چیرې د دوو ښارونو ترمنځ واټن ٦ کیلو متره وي، نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

٦۰۰۰ متره = ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر+ ۱۰۰۰متر+۱۰۰۰متر

٦۰۰۰ متر = ٦×۱۰۰۰

په پورته مثال کې سربېره پر دې چې د متر او کیلو متر ترمنځ په رابطه پوه شوو، که چیرې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي کولی شو د ضرب په حاصل کې د هم هغه عدد ښی خوا ته درې صفرونه ولیکو.

۱. ۴ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۲. ۷ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۳. ۲کیلو متره څو متره کیږي؟

کورنۍ

۱- د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۰۹۳ کیلومتره دی، که چیرې د کابل او قندهار ترمنځ واټن ۵۰۵ کیلومتره وي، د قندهار او هرات ترمنځ واټن معلوم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل
هندسه

اته و یشتم لوست: نقطه، قطعه خط، نیم خط او مستقیم خط

هدف: زده‌کوونکي به نقطه، قطعه خط، نیم خط(شعاع) او مستقیم خط وپیژني او یو له بله سره یې توپیر وکړای شي.

فعالیتونه

تا سو لاندې هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه، وکړئ. او له هر یوه سره چې بلدتیا لرئ، نوم یې واخلئ او رسم یې کړئ.

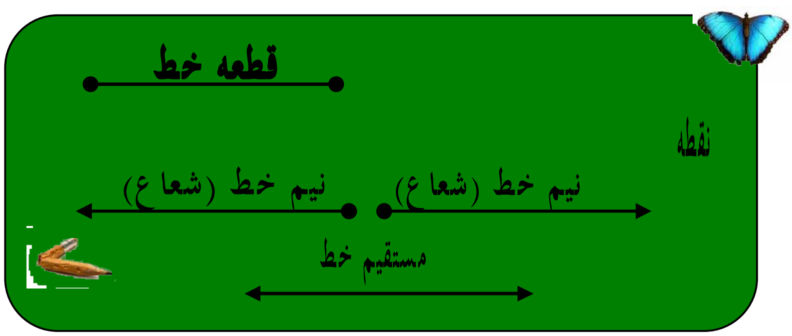

پورتني شکلونه په نظر کې ونیسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

١- دا (.) نښه چې د پنسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ اینښودل شوې ده څه نومیږي؟

٢- د (ا) ●———● (ب) شکل دڅه په نامه یا دیږي؟

٣- که چیرې د خپل پنسل څوکه په کاغذ باندې کیږدو او په مستقیم ډول حرکت ورکړو، څه شی لاس ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په لاندې شکلونو کې څو قطعه خطونه وجود لري؟

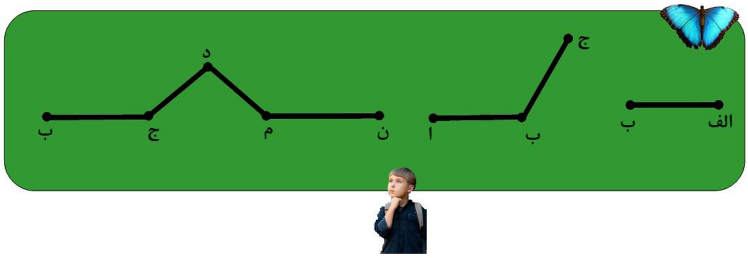

۵- که چیرې د (ا ب) قطعه خط تر ښۍ او کیڼې خواته امتداد ورکړو، کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چېرې د (ب) له نقطې څخه ښۍ خوا ته یو مستقیم خط رسم او ادامه ورکړو، کوم شکل لاس ته راځي؟ رسم یې کړئ.

کورنی دنده

- زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نومونه دې ولیکي.

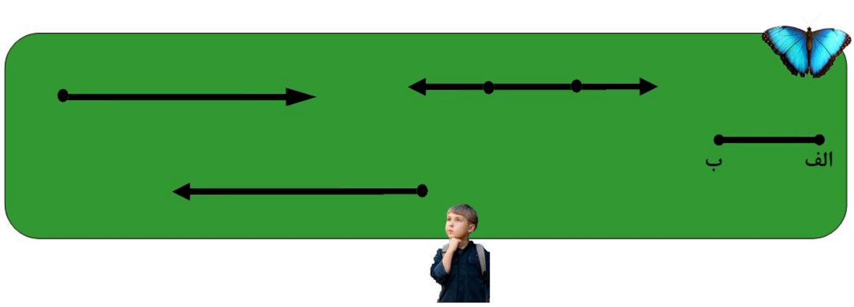

- د کاغذ پرمخ دوه نقطې وټاکئ او بیا یې په مستقیمه توګه یو له بل سره ونښلوئ، په دواړو نقطو باندې نومونه کیږدی. یعنی ۱، ب، وواياست چې دا خط په څه نامه یادیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- لـه دې شـکلونو څخـه کـوم يـو يـې مـستقيم خـط، کـوم يـويې نـيم خط(شعاع) او کوم يو يې قطعه خط دی؟

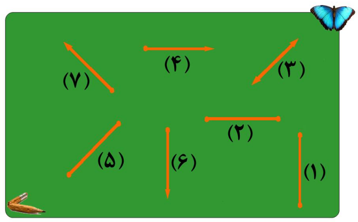

د لومړي پوښتنې شکلونه په نظر کې ونيسئ، د شکلونو لـه مخـې لانـدې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

الف: آيا يو مستقيم خط او يوه شعاع يوله بله توپير لري؟

ب: يوه شعاع او يو قطعه خط يو له بل سره څه توپير لري؟

ج: يو قطعه خط او يو مستقيم خط يو له بل سره څه توپيرلري؟

۲- په لاندې شکل کې څو مستقيم خطونه او څو قطعه خطونه دي؟

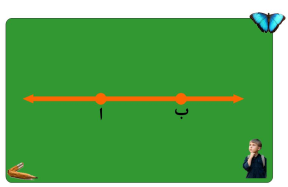

په لاندې شکل کې څو قطعه خطونه ليدلی شئ؟ د دوو نقطو په واسطه يې وښياست.

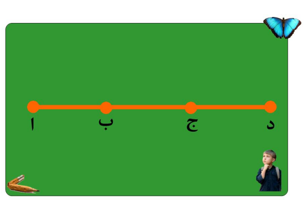

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه ویشتم لوست

د خط ډولونه

هدف: زده کوونکي به مستقیم، منکسر او منحني خطونه وپیژني او یو له بل سره يې توپیر وکړای شي.

فعالیتونه

د چو کاټ د شکلونو نومونه ولولئ او په خپلو کتابچو کې يې رسم کړئ.

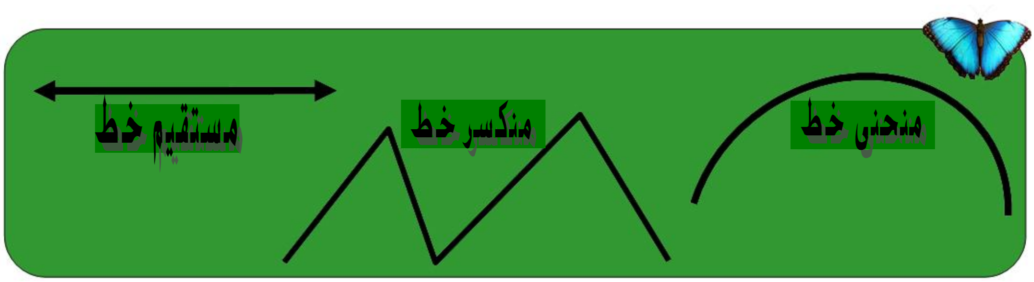

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست.

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو منکسر خط دی او کوم یې منکسر خط نه دی؟

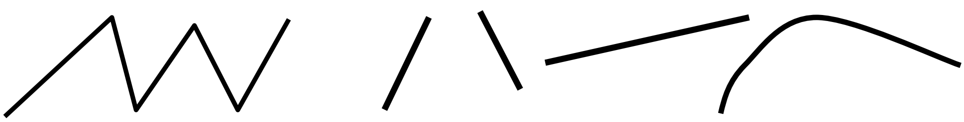

ب: ستاسو د مېز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم خط دی او که منحني خط؟

ج: د ا ↔ ب او ج ↔ د شکلونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: که چیري یو تار د دوارو د لاسونو په واسطه ښه کش کړئ، کوم خط ښيي؟ که چېرې کش یې نکړئ او خپل لاسونه سره نژدې کړئ کوم خط ښيي؟
هـ: په خپل ټولګي کې د څوشیانو نومونه واخلئ چې دمنکسر خط او منحني خط شکلونه ولري.

۱- لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ، هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم او نومونه یې ولیکئ.

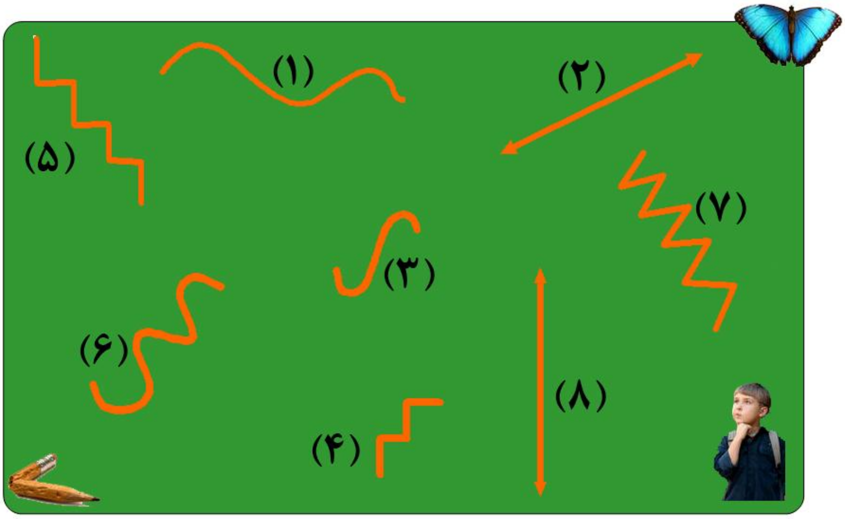

۲ - د خپل چاپیریال د هغو شیانو او شکلونو نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحني او مستقیم خطونو شکل ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دېرشم لوست

د زاويو ډولونه

هدف: زده کوونکي به زاويه او د هغي ډولونه وپيژني.

فعاليتونه

تاسو له لاندې شکلونو سره پيژند ګلوي لرئ.

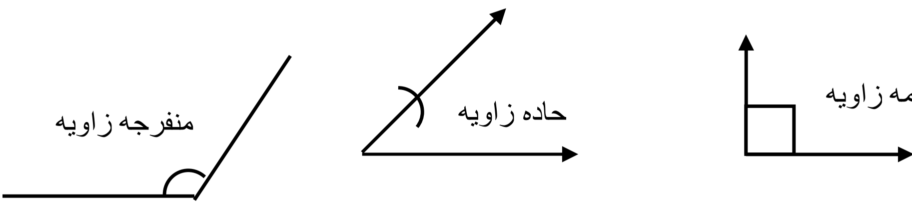

اوس غواړو چې قايمه زاويه په عملي توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په ګټې اخيستني سره نورې زاويې وپيژنو.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو هر يو يوه توټه کاغذ په لاس کې ونيسئ.

الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوى کاغذ په يو بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي کاغذ څنډې په يو بل باندې منطبق راشي.

ج: د قات شوي کاغذ کنج يوه قايمه زاويه جوړوي.

د: قات شوي کنج د کاغذ په مخ باندې کيږدئ او زاويه رسم کړئ.

هـ: خپلې رسم کړې زاويې ته پاملرنه وکړئ او وواياست چې د لاندې کومې يوې زاويې سره برابره ده؟ او همدارنګه چې له کومې زاويې څخه لويه او کومې يوې څخه کوچنۍ ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

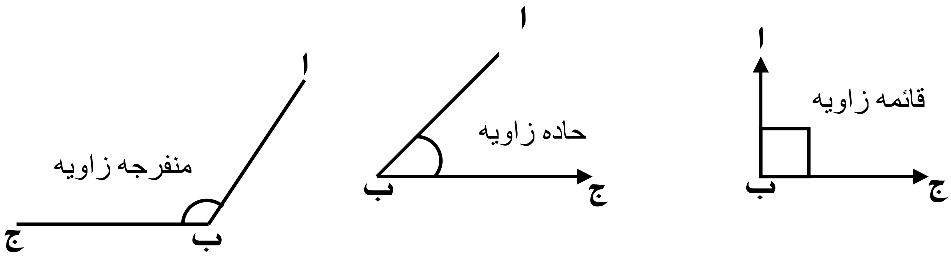

په پورته شکلونو کې به ووینئ چې ستاسو جوړه کړې زاویه د قایمې زاویې سره برابره، حاده زاویه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاویه له هغې څخه لویه ده.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د کاغذ له یوې ټوټې څخه قایمه زاویه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د خپلې جوړې کړې قايمې زاويې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم او د هغو له زاويو سره يې پر تله کړئ. وواياست چې هر يو شکل څو زاويې لري او د هر شکل نوم وليکئ.

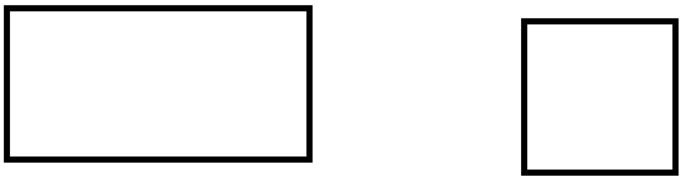

له پرتله کولو وروسته به تاسو ووينئ چې مربع د څلورو قايمو زاويو لرونکې او مستطيل هم څلور قايمې زاويې لري. اوس وواياست چې د هغو تر منځ توپير څه شی دی؟

۲- د خپلې جوړې کړې قايمې زاويې څخه کار واخلئ او په لاندې شکلونوکې حاده، قايمه او منفرجه زاويې وښياست.

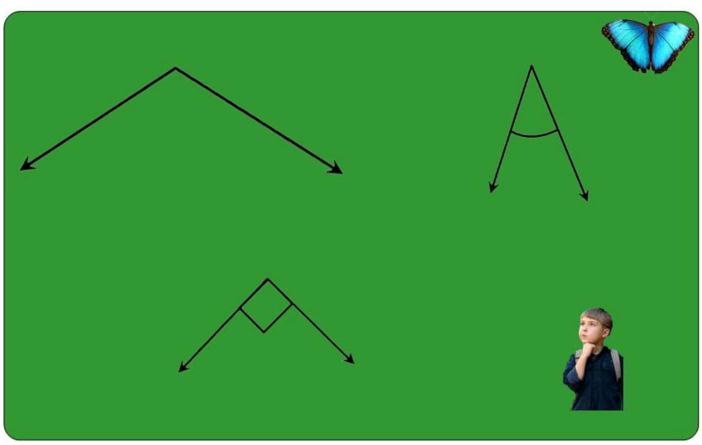

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خپلې قايمې جوړې کړې زاويې څخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاويې اندازه کړئ او وواياست چې په هر شکل کې څو قايمې زاويې ليدل کيږي او دهغو حاده او منفرجه زاويې هم وښياست.

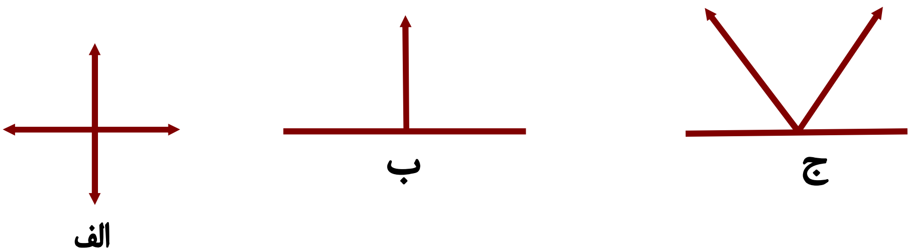

۴- په لاندې شکلونه کې څو حاده زاويې، څو منفرجه زاويې او څو قايمه زاويې ليدل کيږي.

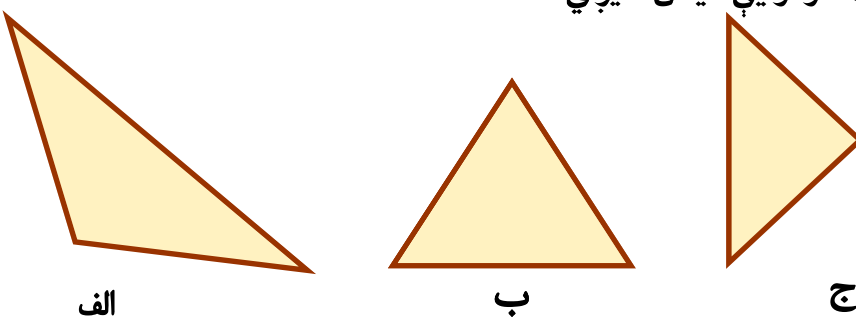

کورنۍ دنده

د خپل ټولګي او کورځينو اسبابونو ته ښه ځير شئ، په نوموړو اسبابو کې (حاده، قايمه او منفرجه) زاويې چې په نښه کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو دېرشم لوست

خلاص او تړلي شکلونه

هدف: زده کوونکي به خلاص او تړلي شکلونه وپېژني او یو له بله سره یې توپیر او تشخیص کړي.

فعالیتونه

پاملرنه وکړئ:

دا یو خلاص شکل دی او دا 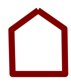 یو تړلی شکل دی. دا 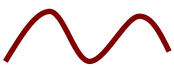 یوه خلاصه منحني او دا یوه تړلې منحني ده.

۱- په لاندې شکلونو کې تړلي او خلاص شکلونه وښیاست.

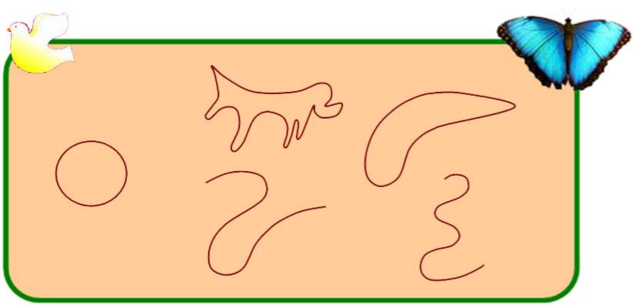

۲- په لاندې شکلونو کې کوم یو خلاص او کوم یو تړلی دی؟

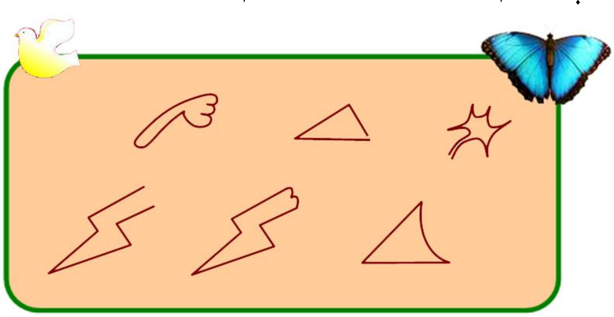

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- الف: آیا مثلث خلاص شکل دی او که تړلی؟

ب: آیا مربع خلاص شکل دی او که تړلی؟

ج: آیا مستطیل خلاص شکل دی او که تړلی؟

د: آیا دایره خلاصه منحني ده او که تړلې؟

۴- د لاندې شکلونو څخه کوم یو تړلی او کوم یو خلاص دي؟

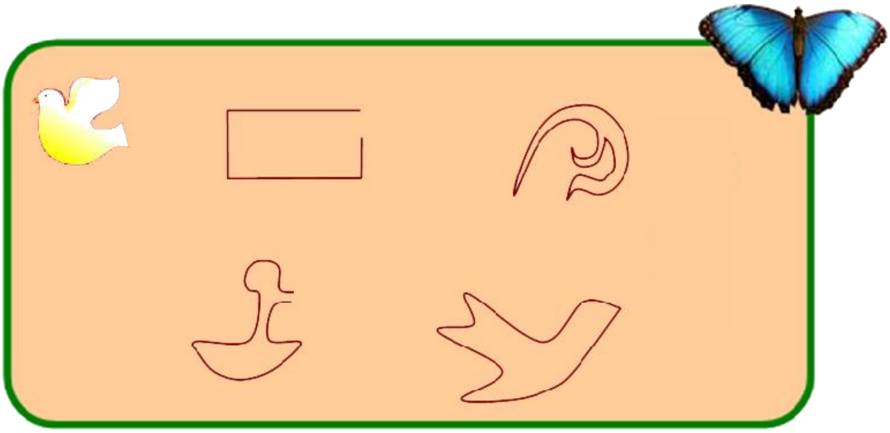

۵- هغه خلاص او تړلي شکلونه چې په خپل ټولګي کې وینئ وښیاست.

۶- د دریو قطعه خطونو او څلورو قطعه خطونو په واسطه خلاص او تړلې شکلونه رسم کړئ.

کورنۍ دنده

په خپله خوښه یو خلاص او یو تړلی شکل په خپلو کتابچو کې رسم او په بل درسی ساعت کې یې راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دیرشم لوست

د اوږدوالي اټکلي او دقیق اندازه کول

هدف: زده کوونکي د تضمین په مفهوم پوه شي او وکولای شي په دقیق توګه کمیتونه اندازه کړي.

لومړی د لاندې هر قطعه خط اندازه تخمین کړئ او بیا د هر یوه اوږدوالی دخط کش په واسطه اندازه کړئ. په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمین تر کومه حده واقعیت ته نژدې دی؟

د درکړل شوو قطعه خطونو د اټکلي او دقیق اندازه کولو وروسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

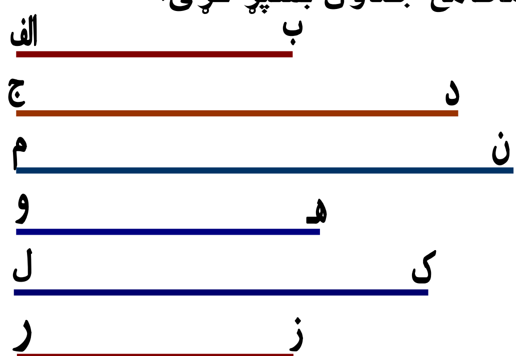

ټوټه خطونه	اټکلي اندازه	دقیق اندازه
الف ب		
د ج		
ن م		
هـ و		
ك ل		
ز ر		

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د پورتنیو قطعه خطونو اوږدوالی په نظر کې ونیسي، له اوږده قطعه خط څخه دې د لنډ قطعه خط خواته ترتیب او ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هرې ډلې ته دې د لاندې جدول په ډول يو جدول رسم کړي، د ډلو د يوه، يوه زده کوونکي قد دې په ترتيب سره د لومړی اټکل او وروسته دې په دقيقه توگه اندازه کړي.

د هرې ډلې د زده کوونکو نومونه	د قد اندازه	
	اټکلي	دقيق

هره ډله دې د اړوند جدول د بشپړولو وروسته په خپله د ډلې زده کوونکي پرتله کړي چې د کوم يوه زده کوونکي اټکل حقيقت ته ډير نژدې دی او هغه دې يادداښت کړي، بيا دې لومړی تن د هرې ډلې سره پرتله شي په ډلو کې دې لومړی، دويم او دريم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پيدا کړي.

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې د خپل کور د يوې کوټې پراخوالی د خپلو قدمونو په واسطه اټکل او بيا دې په دقيقه توگه د متر په واسطه اندازه کړي، بيا دې توپير وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دري دېرشم لوست

د مربع، مستطیل او مثلث د محیط پیدا کول

هدف: زده کوونکي به د مربع، مثلث او مستطیل محیط اندازه کړای شي.

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

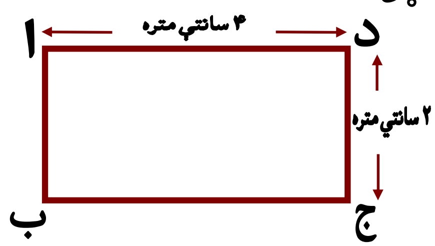

پورته شکل یو تړلی شکل دی که چیرې د (۱) له نقطې څخه وخوځیږو او د هغه په ټولو ضلعو باندې په ترتیب سره ولاړ شو او بیا د (۱) نقطې ته راورسیږو په حقیقت کې د مستطیل د ټولو ضلعو فاصله مو وهلې ده چې دا د مستطیل محیط بلل کیږي.

څرنګه چې د مستطیل مخامخ ضلعې یو له بل سره مساوي دي، نو د نوموړي مستطیل د ضلعو مجموعه ۱۲ سانتي متره=۲+۴+۲+۴ کیږي.

په دې صورت کې د راکړل شوي مستطیل محیط ۱۲ سانتي متره دی. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د څلورو واړو ضلعو داوړدوالي مجموعه د هغه محیط بلل کیږي او همدارنګه د مثلث د درې واړو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه د محیط څخه عبارت دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه

- په لاندي مستطیل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محیط یې په لاس راوړئ.

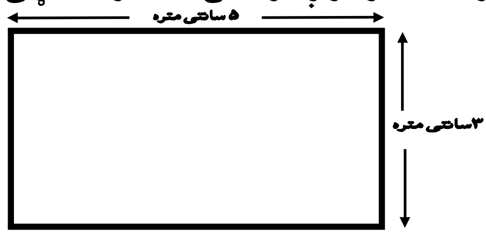

- د خط کش او قایمې زاویې څخه استفاده وکړئ او یوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې (۵) سانتي متره وي.

پوښتنې:

۱- که چیرې د یوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي، د نوموړې مربع محیط پیدا کړئ.

۲- که چیرې د یوه تولګي اوږدوالی ۸ متره او سوریې ۴ متره وي محیط یې پیدا کړئ.

۳- د یوې مربع محیط چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۴ سانتي متره دی، د هغه مستطیل له محیط سره یې پرتله کړئ چې اوږدوالی یې ٦ سانتي متره او سور یې ۲ سانتي متره وي.

۴- که چیرې د یوه مستطیل شکله بڼ اوږدوالی ۳۵۰ متره او سور یې ۲۳۰ متره وي، څو متره اغزن سیم ته اړتیا ده تر څو د بڼ محیط وتړي؟

۵- د یوې کوټې د فرشی اوږدوالی۴ متره او سور یې ۳ متره وي محیط پیدا کړئ؟

کورنی دنده

د کاغذ له یوې پاڼې څخه داسې یو مستطیل جوړ کړئ چې اوږدوالي یې ۷ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي، بیا د نوموړي مستطیل محیط حساب کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- په لاندي شکل کې څو مستطیلونه او څو مثلثونه دي، د هري ضلعي اوږدوالی یې اندازه او محیطونه یې معلوم کړئ.

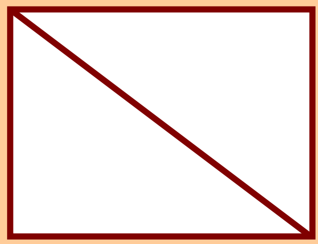

۲- په لاندي شکل کې د (ز) او (ح) نقطې او همدارنګه د (هـ) او (و) نقطې یو له بل سره ونښلوئ.

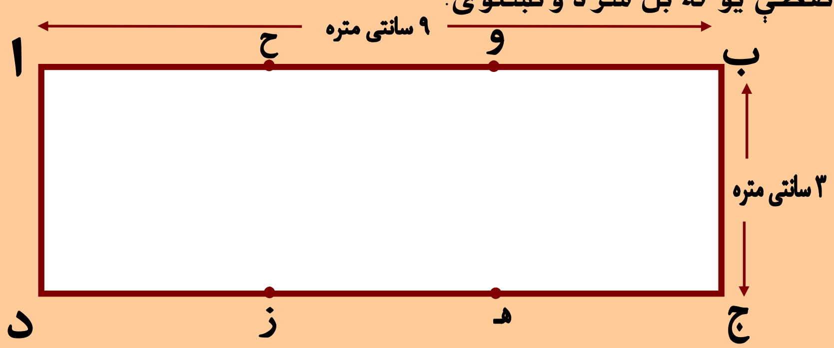

الف: څو مستطیلونه او څو مربع ګاني لیدلای شئ؟

ب : د هري مربع محیط معلوم کړئ؟

ج : د هر مستطیل محیط معلوم کړئ.

کورنی دنده

که چیري د یوه مثلث اضلاع په ترتیب سره ۳، ۷ او ۵ سانتي متره وي محیط یې پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل
د کتلې، وخت او مايعاتو اندازه کول

څلور ديرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کيلوگرام)

هدف: زده کوونکي به د کتلې د اندازه کولو نړيوالو واحد وپيژني او په ورځني ژوند کې به ورڅخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته وگورئ چې د هغې په يوه پله کې مڼې او په بله پله کې د کيلوگرام وزنونه ايښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

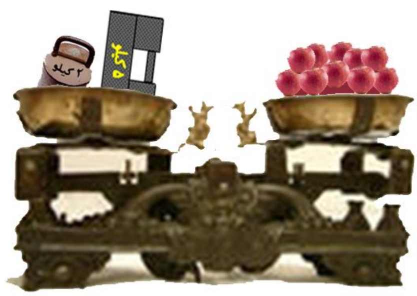

کيلوگرام: د دې لپاره چې د کتله لرونکو شيانو پلورل او اخيستل په ځير تيا سره وشي، له هغو وزنونو څخه کار اخيستل کيږي چې په ځای کې خلك ورسره بلدتيا ولري. د دې وزنونو ډېر نامتو وزن ۱ کيلو گرام دی چې په مخامخ شکلونو کې يې ښه ليدلی شئ.

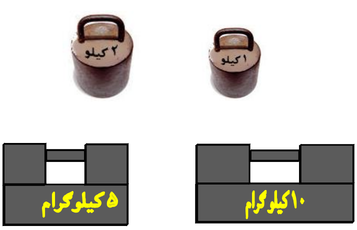

د ۱ کيلو گرام څخه زيات وزنونه يعنې ۲ کيلوگرامه، ۵ کيلوگرامه، ۱۰ کيلوگرامه او ۲۰ کيلوگرامه دي چې د نړۍ په گوټ گوټ کې ورڅخه کار اخلي. د ډېرو کوچنيو شيانو داندازه کولو لپاره د کوچنيو وزنونو څخه چې هغه هم پيژندل شوي دي کار اخېستل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، درانه او سپك وزنونه په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

زده کوونکي: ښاغليه ښوونکيه! گرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ گرام په تقريبي ډول د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دی.

زده کوونکی: ښاغليه ښوونکيه! نو ۱ کيلو گرام څو گرامه دی؟

ښوونکی: گرانو زده‌کوونکو! باید یوه شئ چې ۱ کيلو گرام لـه ۱۰۰۰ گرامه سره مساوي دي.

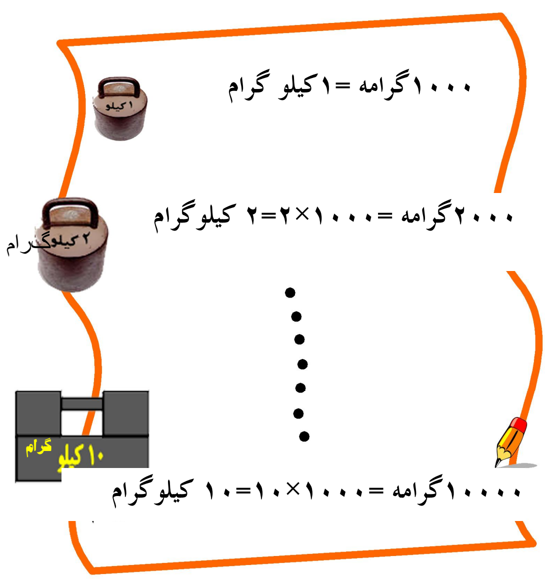

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- که چېرې د ۱ کیلو گرام وزن ونه لرئ څرنگه کولی شئ د نورو وزنونو په کارولو سره یو کیلو گرام منې اندازه کړئ؟

۲- د >، = او < نښو څخه کار واخلئ او تش ځایونه په مناسبو نښو سره ډك کړئ؟

۵ کیلو گرامه		۵۰۰۰ گرامه
۵۰۰۰ گرامه		۱۰۰ گرامه+ ۲۰۰ گرامه+۴۰۰ گرامه
یو ۵۰ گرامه او درې ۲۰ گرامه		۱۰۰ گرامه
۵۰۰ گرامه		نیم کیلو گرام
۵۰۰ گرامه		دوه ۲۰۰، گرامه ، یوه ۵۰ گرامه او دوه ۲۰ گرامه
۷ کیلو گرامه کچالو		۷۰۰۰ گرامه یوه بوجۍ پنبه

۳- یوه هټۍ وال د تلې په یوه پله کې د ۵ کیلو گرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښوده او ویې لیدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې یې د ۱ کیلو گرام وزن کېښود تله د تعادل حالت ته راغله، وواياست چې د هندوانې دروندوالی څومره دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې له ډېیو څخه تله جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکی: ډېر درانده شیان د څه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: گرانو زده کوونکو! ډېر زیات درانده شیان لکه: بار لرونکي موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کیږي.

زده کوونکی: یو ټن څومره وزن دي.

ښوونکی: یو کیلو گرام مو وپېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو گرامه یو ټن کیږي.

۱۰۰۰ کیلو گرامه = ۱ ټن

۲۰۰۰ کیلو گرامه = ۲×۱۰۰۰ = ۲ ټن

کورنۍ دنده

که چیرې یو موټر د بار سره ۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۵ ټنه وي، د موټر د بار وزن پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست

د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)

هدف: زده کوونکي به ساعت وپیژني، د ساعت ښودونکي، دقیقه ښودونکي او ثانیه ښودونکي په موقعیت سره وخت تشخیص او ولوستلای شي.

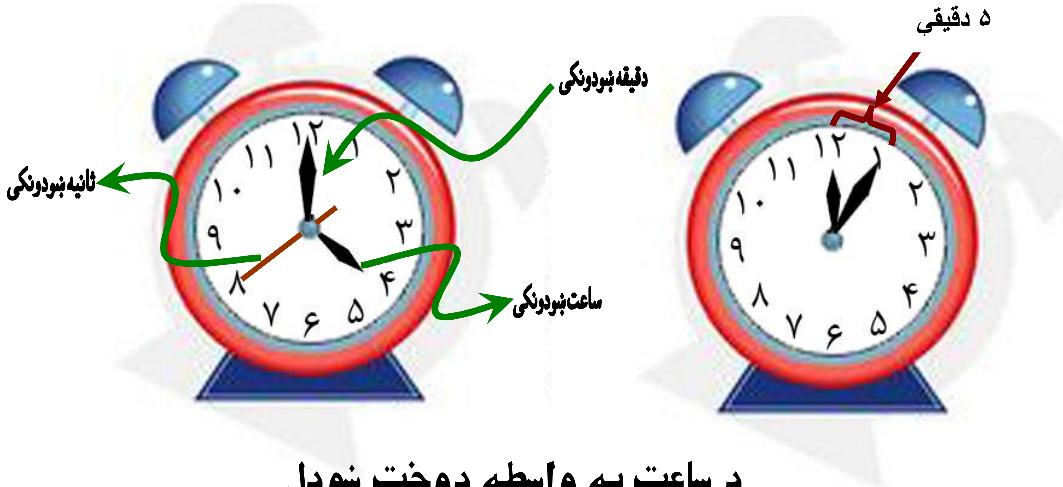

د ساعت په واسطه دوخت ښودل

د ساعت په مخ باندې چې په عمومي توګه یوه دایره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځایونو کې وینئ، د هرو دواړو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه یا نقطې دي، کوم وخت چې ثانیه ښودونکی له یوه عدد څخه پیل وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي دقیقه ښودونکی له یوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسیږي، ویل کیږي چې یوه دقیقه تیره شوې ده. که چیرې دقیقه ښودونکی له یوه عدد څخه په حرکت پیل وکړي د یوې بشپړې دورې وهلو وروسته یعنې له ۶۰ نقطو یا خطونو څخه تیر شي چې په حقیقت کې ۶۰ دقیقې یا یو ساعت تیر شوی دی، په دې صورت کې د ساعت ښودونکي عقربه له یوه عدد څخه بل عدد ته رسیږي نو په دې صورت کې لیکلی شو چې:

۶۰ دقیقې = ۱ ساعت

۶۰ ثانیې = ۱ دقیقه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت لوستل ب الف

که چېرې د الف د شکل ساعت ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې دقیقه ښودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ساعت ښودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري، داسې لوستل کیږي چې ساعت ۴ بجې دي او یا داسې ۴:۰۰. اوس که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي، لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي. د ساعت ښودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي، په دې حالت کې ساعت داسې لوستل کیږي. له څلورو څخه پنځلس دقیقې تیرې دي. یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

فعالیتونه

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د ښې خوا د ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵ ______ ______ ______

۱۵ پاتې ۴ ته ______ ______ ______

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

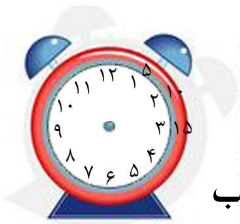

ساعت ته ځیر شئ. د ۵، ۱۰ او ۱۵ عددونو په څېر په ترتیب د ۵، ۵ په زیاتولو سره د ساعت د نورو عددونو مقابل عددونه ولیکئ.

۲- وواياست هر يو ساعت کوم وخت ښيي، ساعتونه په پام کې ونيسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې وليکئ.

الف

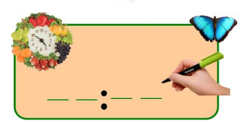

ب

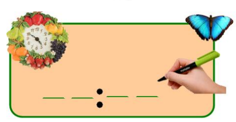

ج

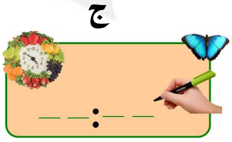

کورنی دنده

د ساعتونو ، دقیقو، ثانیو د ښودنکو په پام کې نیولو سره وختونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د

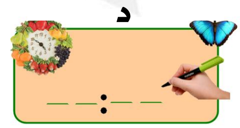

هـ

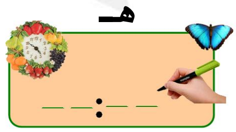

و

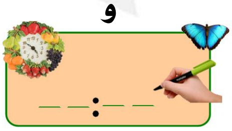

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

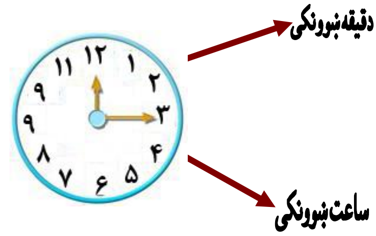

۱. پورتنی شکلونه کوم وختونه راښیي؟

۲. یو له بله څه توپیر لري؟

۳. ساعت ښودنکی او دقیقه ښودنکی یو له بل سره څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت ښودنکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه ښوونکي عقربه د ۲ د عدد مخامخ وي، کوم وخت راښیي؟

۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددونو تر منځ څو دقیقې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه

لاندې ساعتونه د په توګه درکړل شوي دي.

د هر ساعت لاندې تش ځای کې اړوند وخت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه یې وواياست.

الف: درې واړه ساعتونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

ب: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عددته ورسیږي نوموړي ساعتونه کوم وخت ښیي؟

ج: که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ٦ عدد ته ورسیږي، په پورتنیو شکلونو کې ساعتونه څو بجې راښیي.

د: که چیرې دقیقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي، بیا د ۱۲ عدد ته راورسیږي، هر یو ساعت کوم وخت راښیي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ او د ساعتونو عقربې په خپلو کتاپچو کې رسم کړئ.

١. زه له خوبه په .... بجو ويښېږم.

٢. زموږ ښوونځی په .... بجو پيل کيږي.

٣. زه د غرمې ډوډۍ په .... بجو خورم.

۴. زه په .... بجو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په .... بجو له ښوونځي څخه رخصت کيږم.

زده کوونکي دې د يوه ساعت موډل له کاغذ څخه قيچي کړي او د مازديگر د لمانځه وخت دې په هغه کې وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دېرشم لوست

ورځ، اونۍ ، میاشت او کال

هدف: زده کوونکي به وکړای شي، ورځ، اونۍ، میاشت او کال وپېژني.

۲۴ ساعته	=	یوه شپه او ورځ
۷ شپې او ورځې	=	یوه اونۍ
۴ (اونۍ)	=	یوه میاشت
۳۰ شپې او ورځې	=	یوه میاشت
۱۲ میاشتې	=	یو کال
۳۶۵ شپې او ورځې	=	یو کال
۴ فصله	=	یو کال

لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

مثال:

یوه میاشت ___۳۰___ شپې او ورځې ده.

یو کال ______ شپې او ورځې دی.

یوه اونۍ ______ شپې او ورځې ده.

یوه میاشت ______ اونۍ ده.

یو کال ______ میاشتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه دېرشم لوست

د کلیزې یا جنترۍ پېژندنه

هدف: زده کوونکي به کلیزې یا جنترۍ وپېژني او د هغې څخه کار واخستلی شي.

حمل - وری ۱۳۸۵
March / April 2006 — ۱۴۲۷ صفرالمظفر / ربیع الاول

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۴ 24 ۲۳	۳ 23 ۲۲	۲ 22 ۲۱	۱ 21 ۲۰			
۱۱ 31 ربیع الاول	۱۰ 30 ۲۹	۹ 29 ۲۸	۸ 28 ۲۷	۷ 27 ۲۶	۶ 26 ۲۵	۵ 25 ۲۴
۱۸ 7 ۸	۱۷ 6 ۷	۱۶ 5 ۶	۱۵ 4 ۵	۱۴ 3 ۴	۱۳ 2 ۳	۱۲ April ۲
۲۵ 14 ۱۵	۲۴ 13 ۱۴	۲۳ 12 ۱۳	۲۲ 11 ۱۲	۲۱ 10 ۱۱	۲۰ 9 ۱۰	۱۹ 8 ۹
	۳۱ 20 ۲۱	۳۰ 19 ۲۰	۲۹ 18 ۱۹	۲۸ 17 ۱۸	۲۷ 16 ۱۷	۲۶ 15 ۱۶

ثور - غویی ۱۳۸۵
April / May 2006 — ۱۴۲۷ ربیع الاول / ربیع الاخر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۱ 21 ۲۲					۳۱ 21 ۲۲	۳۰ 20 ۲۱
۸ 28 ۲۹	۷ 27 ۲۸	۶ 26 ۲۷	۵ 25 ۲۶	۴ 24 ۲۵	۳ 23 ۲۴	۲ 22 ۲۳
۱۵ 5 ۶	۱۴ 4 ۵	۱۳ 3 ۴	۱۲ 2 ۳	۱۱ May ۲	۱۰ 30 ربیع الاخر	۹ 29 ۳۰
۲۲ 12 ۱۳	۲۱ 11 ۱۲	۲۰ 10 ۱۱	۱۹ 9 ۱۰	۱۸ 8 ۹	۱۷ 7 ۸	۱۶ 6 ۷
۲۹ 19 ۲۰	۲۸ 18 ۱۹	۲۷ 17 ۱۸	۲۶ 16 ۱۷	۲۵ 15 ۱۶	۲۴ 14 ۱۵	۲۳ 13 ۱۴

جوزا - غبرګولی ۱۳۸۵
May / June 2006 — ۱۴۲۷ ربیع الاخر / جمادی الاول

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۵ 26 ۲۷	۴ 25 ۲۶	۳ 24 ۲۵	۲ 23 ۲۴	۱ 22 ۲۳		
۱۲ 2 ۵	۱۱ June ۴	۱۰ 31 ۳	۹ 30 ۲	۸ 29 جمادی الاول	۷ 28 ۲۹	۶ 27 ۲۸
۱۹ 9 ۱۲	۱۸ 8 ۱۱	۱۷ 7 ۱۰	۱۶ 6 ۹	۱۵ 5 ۸	۱۴ 4 ۷	۱۳ 3 ۶
۲۶ 16 ۱۹	۲۵ 15 ۱۸	۲۴ 14 ۱۷	۲۳ 13 ۱۶	۲۲ 12 ۱۵	۲۱ 11 ۱۴	۲۰ 10 ۱۳
		۳۱ 21 ۲۴	۳۰ 20 ۲۳	۲۹ 19 ۲۲	۲۸ 18 ۲۱	۲۷ 17 ۲۰

سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵
June / July 2006 — ۱۴۲۷ جمادی الاول / جمادی الاخر

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۲ 23 ۲۶	۱ 22 ۲۵					۳۱ 22 ۲۵
۹ 30 ۳	۸ 29 ۲	۷ 28	۶ 27 ۳۰	۵ 26 ۲۹	۴ 25 ۲۸	۳ 24 ۲۷
۱۶ 7 ۱۰	۱۵ 6 ۹	۱۴ 5 ۸	۱۳ 4 ۷	۱۲ 3 ۶	۱۱ 2 ۵	۱۰ July ۴
۲۳ 14 ۱۷	۲۲ 13 ۱۶	۲۱ 12 ۱۵	۲۰ 11 ۱۴	۱۹ 10 ۱۳	۱۸ 9 ۱۲	۱۷ 8 ۱۱
۳۰ 21 ۲۴	۲۹ 20 ۲۳	۲۸ 19 ۲۲	۲۷ 18 ۲۱	۲۶ 17 ۲۰	۲۵ 16 ۱۹	۲۴ 15 ۱۸

اسد - زمری ۱۳۸۵
July / August 2006 — ۱۴۲۷ جمادی الاخر / رجب المرجب

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۶ 28 ۲	۵ 27 رجب المرجب	۴ 26 ۲۹	۳ 25 ۲۸	۲ 24 ۲۷	۱ 23 ۲۶	
۱۳ 4 ۹	۱۲ 3 ۸	۱۱ 2 ۷	۱۰ August ۶	۹ 31 ۵	۸ 30 ۴	۷ 29 ۳
۲۰ 11 ۱۶	۱۹ 10 ۱۵	۱۸ 9 ۱۴	۱۷ 8 ۱۳	۱۶ 7 ۱۲	۱۵ 6 ۱۱	۱۴ 5 ۱۰
۲۷ 18 ۲۳	۲۶ 17 ۲۲	۲۵ 16 ۲۱	۲۴ 15 ۲۰	۲۳ 14 ۱۹	۲۲ 13 ۱۸	۲۱ 12 ۱۷
			۳۱ 22 ۲۷	۳۰ 21 ۲۶	۲۹ 20 ۲۵	۲۸ 19 ۲۴

سنبله - وږی ۱۳۸۵
August / September 2006 — ۱۴۲۷ رجب المرجب / شعبان المعظم

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۳ 25 ۳۰	۲ 24 ۲۹	۱ 23 ۲۸				
۱۰ September ۷	۹ 31 ۶	۸ 30 ۵	۷ 29 ۴	۶ 28 ۳	۵ 27 ۲	۴ 26
۱۷ 8 ۱۴	۱۶ 7 ۱۳	۱۵ 6 ۱۲	۱۴ 5 ۱۱	۱۳ 4 ۱۰	۱۲ 3 ۹	۱۱ 2 ۸
۲۴ 15 ۲۱	۲۳ 14 ۲۰	۲۲ 13 ۱۹	۲۱ 12 ۱۸	۲۰ 11 ۱۷	۱۹ 10 ۱۶	۱۸ 9 ۱۵
۳۱ 22 ۲۸	۳۰ 21 ۲۷	۲۹ 20 ۲۶	۲۸ 19 ۲۵	۲۷ 18 ۲۴	۲۶ 17 ۲۳	۲۵ 16 ۲۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

میزان - تله ۱۳۸۵

September 2006 October — شعبان المعظم ۱۴۲۷ رمضان المبارک

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۱ ۲۹ 23	۲ رمضان المبارک 24	۳ ۲ 25	۴ ۳ 26	۵ ۴ 27	۶ ۵ 28	۷ ۶ 29
۸ ۷ 30	۹ ۸ October	۱۰ ۹ 2	۱۱ ۱۰ 3	۱۲ ۱۱ 4	۱۳ ۱۲ 5	۱۴ ۱۳ 6
۱۵ ۱۴ 7	۱۶ ۱۵ 8	۱۷ ۱۶ 9	۱۸ ۱۷ 10	۱۹ ۱۸ 11	۲۰ ۱۹ 12	۲۱ ۲۰ 13
۲۲ ۲۱ 14	۲۳ ۲۲ 15	۲۴ ۲۳ 16	۲۵ ۲۴ 17	۲۶ ۲۵ 18	۲۷ ۲۶ 19	۲۸ ۲۷ 20
۲۹ ۲۸ 21	۳۰ ۲۹ 22					

عقرب - لړم ۱۳۸۵

October 2006 November — رمضان المبارک ۱۴۲۷ شوال المکرم

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ ۳۰ 23	۲ شوال المکرم 24	۳ ۲ 25	۴ ۳ 26	۵ ۴ 27
۶ ۵ 28	۷ ۶ 29	۸ ۷ 30	۹ ۸ 31	۱۰ ۹ November	۱۱ ۱۰ 2	۱۲ ۱۱ 3
۱۳ ۱۲ 4	۱۴ ۱۳ 5	۱۵ ۱۴ 6	۱۶ ۱۵ 7	۱۷ ۱۶ 8	۱۸ ۱۷ 9	۱۹ ۱۸ 10
۲۰ ۱۹ 11	۲۱ ۲۰ 12	۲۲ ۲۱ 13	۲۳ ۲۲ 14	۲۴ ۲۳ 15	۲۵ ۲۴ 16	۲۶ ۲۵ 17
۲۷ ۲۶ 18	۲۸ ۲۷ 19	۲۹ ۲۸ 20	۳۰ ۲۹ 21			

قوس - لیندی ۱۳۸۵

November 2006 December — ذیقعده الحرام ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				۱ ذیقعده الحرام 22	۲ ۲ 23	۳ ۳ 24
۴ ۴ 25	۵ ۵ 26	۶ ۶ 27	۷ ۷ 28	۸ ۸ 29	۹ ۹ 30	۱۰ ۱۰ December
۱۱ ۱۱ 2	۱۲ ۱۲ 3	۱۳ ۱۳ 4	۱۴ ۱۴ 5	۱۵ ۱۵ 6	۱۶ ۱۶ 7	۱۷ ۱۷ 8
۱۸ ۱۸ 9	۱۹ ۱۹ 10	۲۰ ۲۰ 11	۲۱ ۲۱ 12	۲۲ ۲۲ 13	۲۳ ۲۳ 14	۲۴ ۲۴ 15
۲۵ ۲۵ 16	۲۶ ۲۶ 17	۲۷ ۲۷ 18	۲۸ ۲۸ 19	۲۹ ۲۹ 20	۳۰ ۳۰ 21	

جدی - مرغومی ۱۳۸۵

December 2006 January 2007 — ذیحجه الحرام ۱۴۲۷ محرم الحرام ۱۴۲۸

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۰ محرم الحرام 20						۱ ذیحجه الحرام 22
۲ ۲ 23	۳ ۳ 24	۴ ۴ 25	۵ ۵ 26	۶ ۶ 27	۷ ۷ 28	۸ ۸ 29
۹ ۹ 30	۱۰ ۱۰ 31	۱۱ ۱۱ January	۱۲ ۱۲ 2	۱۳ ۱۳ 3	۱۴ ۱۴ 4	۱۵ ۱۵ 5
۱۶ ۱۶ 6	۱۷ ۱۷ 7	۱۸ ۱۸ 8	۱۹ ۱۹ 9	۲۰ ۲۰ 10	۲۱ ۲۱ 11	۲۲ ۲۲ 12
۲۳ ۲۳ 13	۲۴ ۲۴ 14	۲۵ ۲۵ 15	۲۶ ۲۶ 16	۲۷ ۲۷ 17	۲۸ ۲۸ 18	۲۹ ۲۹ 19

دلو - سلواغه ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفرالمظفر

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ ۲ 21	۲ ۳ 22	۳ ۴ 23	۴ ۵ 24	۵ ۶ 25	۶ ۷ 26
۷ ۸ 27	۸ ۹ 28	۹ ۱۰ 29	۱۰ ۱۱ 30	۱۱ ۱۲ 31	۱۲ ۱۳ February	۱۳ ۱۴ 2
۱۴ ۱۵ 3	۱۵ ۱۶ 4	۱۶ ۱۷ 5	۱۷ ۱۸ 6	۱۸ ۱۹ 7	۱۹ ۲۰ 8	۲۰ ۲۱ 9
۲۱ ۲۲ 10	۲۲ ۲۳ 11	۲۳ ۲۴ 12	۲۴ ۲۵ 13	۲۵ ۲۶ 14	۲۶ ۲۷ 15	۲۷ ۲۸ 16
۲۸ ۲۹ 17	۲۹ ۳۰ 18	۳۰ صفرالمظفر 19				

حوت - کب ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفرالمظفر

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ ۲ 20	۲ ۳ 21	۳ ۴ 22	۴ ۵ 23
۵ ۶ 24	۶ ۷ 25	۷ ۸ 26	۸ ۹ 27	۹ ۱۰ 28	۱۰ ۱۱ March	۱۱ ۱۲ 2
۱۲ ۱۳ 3	۱۳ ۱۴ 4	۱۴ ۱۵ 5	۱۵ ۱۶ 6	۱۶ ۱۷ 7	۱۷ ۱۸ 8	۱۸ ۱۹ 9
۱۹ ۲۰ 10	۲۰ ۲۱ 11	۲۱ ۲۲ 12	۲۲ ۲۳ 13	۲۳ ۲۴ 14	۲۴ ۲۵ 15	۲۵ ۲۶ 16
۲۶ ۲۷ 17	۲۷ ۲۸ 18	۲۸ ۲۹ 19	۲۹ ربیع الاول 20			

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د چنګاښ د میاشتې د ورځو تش ځایونه د جنترې له مخې ډك کړئ.

June 2006 July			سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵			جمادی الاول ۱۴۲۷ جمادی الاخر
جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۲ ۲۶ 23	۱ ۲۵ 22					۳۱ ۲۵ 22
۹ ۳ 30	۸ ۲ 29	۷ 28	۶ ۳۰ 27		۴ ۲۸ 25	۳ ۲۷ 24
۱۶ ۱۰ 7	۱۵ ۹ 6			۱۲ ۶ 3	۱۱ ۵ 2	۱۰ ۴ July
۲۳ ۱۷ 14	۲۲ ۱۶ 13		۲۰ ۱۴ 11	۱۹ ۱۳ 10		
		۲۸ ۲۲ 19	۲۷ ۲۱ 18			۲۴ ۱۸ 15

۲- د جنترې له مخې د کال کومې میاشتې ۳۱ ورځې دي؟

....

۳- د کال کومې میاشتې ۳۰ ورځې دي؟

....

۴- د کال کومې میاشتې ۲۹ ورځې دي؟

....

۵- په جنترې کې د زمري د میاشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له کومې ورځې سره سمون لري؟

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- د زمري د میاشتې د چهارشنبې په ورځ کوم، کوم تاریخونه دي؟

۷- د اونۍ ورځې د جنتري له مخې ولیکئ.

۸- د کال د میاشتو نومونه په ترتیب سره د جنتري له مخې په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

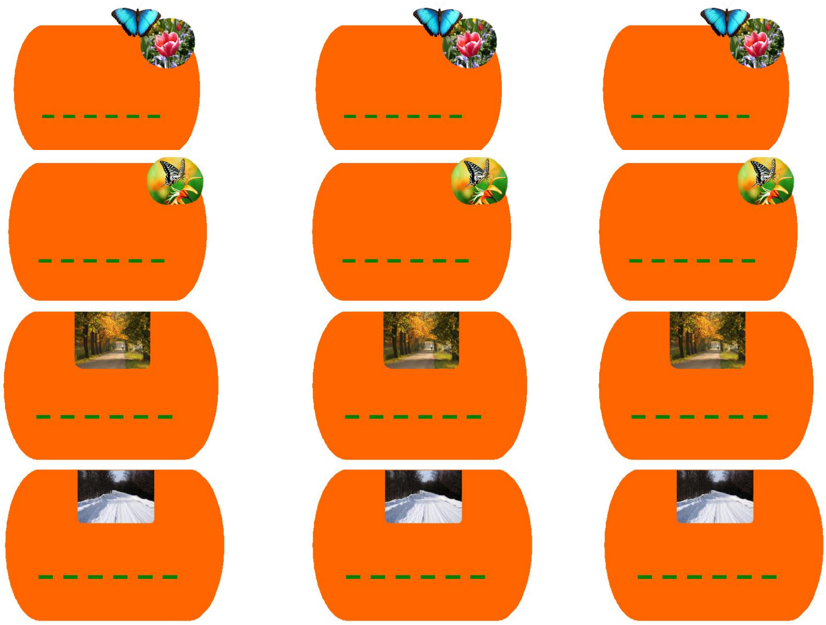

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې هر یو د پلار او مور په مرسته د خپلو زیږیدلو، کال، میاشت او ورځ په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست

د مایعاتو د اندازه کولو واحد (لیتر)

هدف: زده کوونکي به پوه شي چې په ورځني ژوند کې مایعات په لیتر باندې اندازه کیږي.

پوښتنې:

۱. څوک ویلی شي چې تېل په څه شي اندازه کیږي؟
۲. شیدې د څه شي په واسطه اندازه کیږي؟
۳. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوی؟

گرانو زده‌کوونکو! که چیرې ځیر شوي یاست د تېلو په گیلنو، په مایع دواگانو، د اوبو په بوشکو او په مایع غوړیو باندې د لیتر کلمه لیکل شوې وي.

نو باید پوه شئ چې مایعات د لیتر په واسطه اندازه کیږي، که چیرې ۴ معمولي گیلاسه اوبه په یوه لوښي او یا یوه جګ کې واچوو نو تقریباً یو لیتر اوبه کیږي.

تاسو کولای شئ چې ددغه ۴ معمولي گیلاسو اوبو مقدار، د یوه لیتر په توگه ومنئ، دتیلو، شیدو، مایع غوړیو او اوبو په اخیستلو او پلورلو کې د لیتر څخه کار واخلئ دېر تیل پلورونکي سر خلاصی بوتل او یا گیلن په نښه کوي، په پلورلو او اخیستلو کې له هغو څخه د مایعاتو د واحد په توگه کار اخلي.

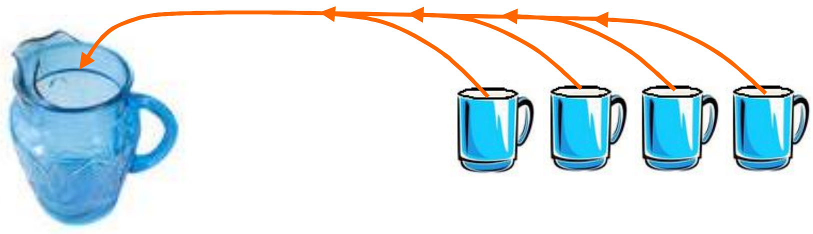

مشق او تمرین

۱- څو گیلاسه اوبه یو لیتر کیږي؟

۲- ۲ گیلاسه اوبه څو لیتره کیږي؟

۳- که چیرې د یوه لیتر تیلو بیه ۲۵ افغانۍ وي، د ۵ لیترو تیلو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۴- که چیرې د دوو گیلاسه شیدو بیه ۲۰ افغانۍ وي، یو لیتر شیدې څو افغانۍ کیږي؟

۵- د وه لیتره اوبه څو گیلاسه کیږي؟

۶- د (اُ، آر، اِس) په پاکټونو باندې لیکل شوي دي چې په یوه لیتر اوبو کې حل او کار ورڅخه واخلئ، که چیرې د لیتر اندازه ونه لرئ، د گیلاسونو په واسطه څرنگه لیتر اندازه کوئ؟

۷- د =، > او < نښو څخه په کار اخیستنې د لاندې لوښو ظرفیت پرتله کړئ.

ب ☐ الف   الف ☐ ت   ب ☐ ت   ب ☐ ث

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د (اُ، آر، اس) د پاکټونو د حل کولو له پاره د یوه لیتر اندازه کول، د گیلاسونو په واسطه خپلو کورنیو ته وښیي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دېرشم لوست

د یوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې یو رقمي عددونه په څو رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو مخکې د یو رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې زده کړي دي.

اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عدد ٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی: د ٦ عدد د عدد د یویزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

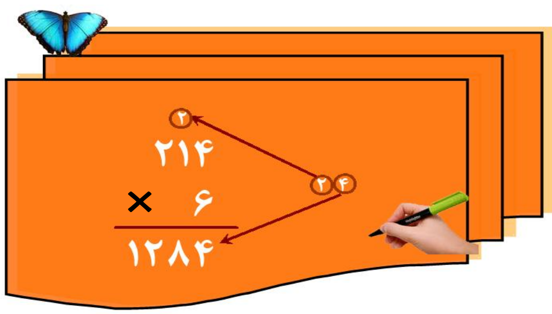

(٦ × ۴=۲۴)

د ۲۴ د عدد د یویز رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو او د ۲۴ د لسیز رقم چې ۲ دی، د ۲۱۴ د عدد د لسیزو د مرتبې په سر لیکو.

دویم: د ٦ عدد د عدد د لسیزو په رقم کې چې (۱) دی ضرب کوواو د ۲ رقم سره چې حاصل نیول شوی دی جمع کوو.

(٦ × ۱) +۲=۸

یا ٦ + ۲ = ۸

چې د ۸ عدد حاصل کیږي او د ضرب د حاصل د لسیزو په مرتبه کې یې لیکو.

دریم: د ٦ عدد د عدد په سلیزو کې چې ۲ دی ضربوو ۱۲=(۲ × ٦) کیږي د ۱۲ د عدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سلیزو په مرتبه کې او د (۱) رقم یې د زریزو په مرتبه کې لیکو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

کورنۍ دنده

د ۷۰۲ عدد په ۴ کې ضرب کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ.

۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ.

۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ.

۴- لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦۵۴	۷۴۵	۳۴۱
× ۷	× ٦	× ۵
☐	☐	☐

۵- له لاندې مثال نه په ګټه اخستنې، سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱ ۵ ۶

مثال:

$$\begin{array}{r} ۳۸۷۲ \\ \times \quad ۸ \\ \hline ۳۰۹۷٦ \end{array}$$

۹٦۰۴	٦۰۰۲	۱۲۸۴
× ۷	× ۸	× ۵
☐	☐	☐

٦- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۷۳۲	۵۱۴	۱۱۷۸	۷۰۴۳
× ٦	× ۷	× ۵	× ۸
☐	☐	☐	☐

کورنی دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۷۴	٦۰۰۲	۹۰۴۴
× ۴	× ۹	× ۸
☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلويښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱٦ د عدد ديويزو مرتبه چې د ٦ عدد دی د يوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل يې ۱۳۸ کيږي.

۲۳
× ۱٦
۱۳۸

دويم:

د ۱٦ د عدد لسيز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضربوو چې په حقيقت کې د ۱۰ ضربول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم يې د لسيزو د مرتبې لاندې او د ۲ رقم يې د سليزو د مرتبې لاندې ليکو، په پای کې د ۱۳۸ او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو، په نتيجه کې د ۳٦۸ عدد حاصل کيږي چې د ۱ د ۱٦ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

۲۳
× ۱٦
۱۳۸
+ ۲۳
۳٦۸

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۲۵ × ۱۱	۱۹ × ۱۳	۱۵ × ۲۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې له پاره چې صفر لرونکي عددونه په اسانۍ سره ضرب کړای شو، لاندې مثال په نظر کې نيسو.

۴۰ × ۳۰ =?

لومړی حالت:

```
   ۴۰
×  ۳۰
------
   ۰۰
+ ۱۲۰
------
 ۱۲۰۰
```

دويم حالت:

۴۰× ۳۰ =?

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نيسو، يوازې د ۳ او ۴ رقمونه يو له بل سره ضربوو يعني (۴ × ۳=۱۲)

بيا د ضرب د دواړو اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته ليکو، لکه: ۴۰ × ۳۰=۱۲۰۰

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

```
    ۸۰        ۹۸        ۶۳۰   (۱)
 ×  ۷۰     ×  ۶۰     ×   ۴۰
-------   -------   --------
                       ۲۵۲۰۰

   ۳۰۰       ۱۰۰۰
 ×  ۷۰     ×  ۱۰۰
-------   --------
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ.

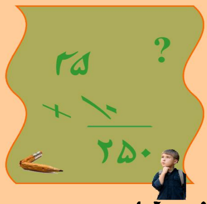

الف : ۳۰ او ۴۰   ذ : ۱۰ او ۲۰۰

ب : ٦۱ او ۹۰   ر : ٦۳ او ۱۰۰

د : ٦۰ او ۳۰۰   ز : ۱۷۲او ۸۰

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په ډول د صفرونو په شمیر سره ډك کړئ.

مثال: ۴۲۰۰= [٠] ٦۰×۷

ج: ۴۰۰۰= [ ] ۸ × [ ] ۵   الف: ۴۲۰۰= [ ] ۷۰×٦

د: ۷۳۰۰= ×۷۳ [ ] ۱   ب: ٦۵۰= [ ] ٦۵×۱

هـ: ۲۰۰= [ ] ۴×۵

۳. څو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښى خواته صفر وي ولیکئ، بیا یې یو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې لاس ته راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ - لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب ووایاست.

۱۰×۰=?	۱×۷=?	۲×۵=?
۸۰×۰=?	۱×۲۲=?	۵۰×۲۰=?
۱۰×۵۰=?	۳۲×۱=?	۸۰×۴۰=?
۰×۱=?	۸۰×۱۰=?	۷۰×۴۰=?
۱۴۰×۰=?	۹۰×۲۰=?	۶۰×۸=?
۲۲×۲۰=?	۱۱×۱=?	۴۰×۹۰=?
۳۰×۰=?		
۲۰×۲۲۰=?		

۵- الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب یوه پوښتنه ولیکئ او په هغه باندې د ضرب عملیه سرته ورسوئ.

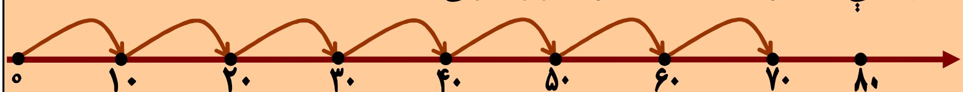

_____ × _____ = _____

ب: لاندې عددونه ضرب کړئ او په شکل کې وښیاست.

$۳ \times ۱۰ = ?$

کورنۍ دنده

۱. لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۱	۶۳	۹۵	۸۰
× ۲۲	× ۳۵	× ۲۷	× ۴۰
☐	☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوڅلويښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب

تاسو په تیرو لوستونو کې دیو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طریقه باندې پوه شوي یاست، اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضربوو.

۷۶۵
× ۵۸
۶۱۲۰
+ ۳۸۲۵
۴۴۳۷۰

مثال: غواړو چې د ۷٦۵ عدد د ۵۸ له عدد سره ضرب کړو.

لومړی د۵۸ د عدد د یویزو رقم یعنې ۸ د ۷٦۵ په عدد کې ضربوو چې د٦١٢٠ عدد په لاس راځي بیا د ۵۸ د عدد د لسیزو رقم یعنې ۵ په ۷٦۵ عددکې ضربوو چې د ۳۸۲۵ عدد حاصلیږي، ددې عدد د یویز رقم د ٦١٢٠ د عدد د لسیزو تر مرتبې لاندې لیکو، په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه یوله بله سره جمع کوو چې د ۴۴۳۷۰ عدد لاس ته راځي.

فعالیتونه

لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۹۰۰	۸۴۰	۲۰۸	۱۳۶	۶۰۱	۷۲۵	۹۱۰
× ۷۱	× ۶۷	× ۹۶	× ۲۷	× ۱۴	× ۲۰	× ۶۲
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

کورنی دنده

۷۲۵	۹۱۰
× ۲۰	× ٦٢
☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې درکړل شوي عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

٧٦۴ × ٧٣	١٧٣ × ٦۴	١٠١ × ٧٣	٩٠٠ × ١٠
٧٠۴ × ٦٢	١٠٢ × ۴۴	١٩٨ × ٨٧	٦٨٧ × ٩٨

۲. که چیرې د یوې نکلي چاینکې بیه ۱۵۷ افغانۍ وي، د یوه درجن (۱۲ دانو)

۳. بیه به څو افغانۍ وي؟

۴. که چیرې د یوه صندوق مڼو بیه ۲۱۸ افغانۍ وي، د ۹۰ صندوقونو بیه معلومه کړئ؟

۵. شریف د یوې څغاستې په سیالۍ کې ۶۰ متره لاره په یوه دقیقه کې وهي معلوم کړئ چې په یوه ساعت کې به څو متره لاره ووهي؟

۶. د یوه قطي ګوګړو بیه یوه افغانۍ ده،د یوه درجن (۱۲ قطیو) بیه څو افغانۍ کیږي؟

۷. د یوه کیلو ګرام غوړیو بیه ۴۰ افغانۍ ده، د ۱۲ کیلو ګرامه غوړیو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۸. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ ګټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ دنده

۱- که چیرې یوه کورنۍ په یوه ورځ کې ۱۰۰ گرامه بوره مصرف کړي، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به څو گرامه بوره مصرف کړي؟

۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي، په یوه میاشت کې به څو رکعته لمونځ وکړي؟

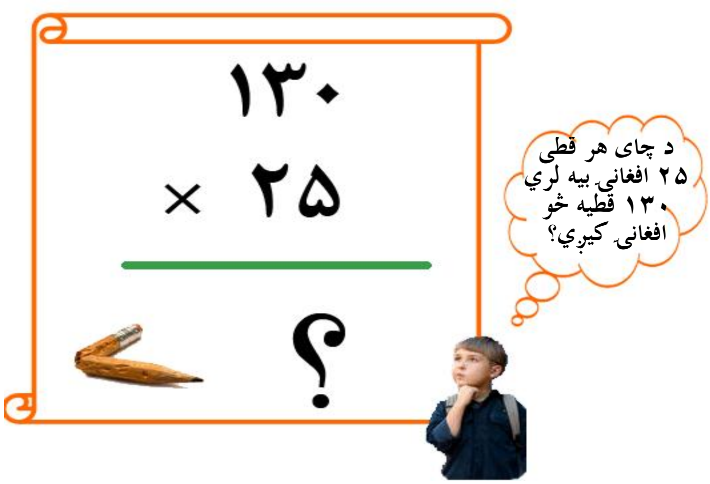

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل
تقسیم

دوه څلویښتم لوست: د تقسیم عملیه

هدف: زده کوونکي به د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او به وکولی شي چې د تقسیم د عملیې په واسطه خپلې ورځینۍ ستونزې حل کړي.

فعالیت

- درې زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته ودرېږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبیاوې، ورې ډبرې او یا نور محیطي مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته یوه، یوه دانه لوبیا ورکړي.
- دویم وار دې له پاتې شویو ۹ دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۱۲–۳=۹
- دریم وار دې له ٦ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کونکي ته ورکړي. ۹–۳=۶
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۶–۳=۳

۳–۳=۰

په پای کې:

- هر زده کونکي ته څو دانې لوبیا وې یا نور مواد رسیدلي دي؟
- د تفریق عملیه څو وارې سرته رسول شوې ده؟
- د څو وارې ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتوکې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور وارې تفریق شوی او یا ۳ څلور وارې د ۱۲ په عدد کې شامل دی،د تفریق دا تکراري عملیه د تقسیم په توګه داسې لیکو:

۱۲÷۳=۴

مقسوم ← ۱۲ ، مقسوم علیه ↓ ۳ ، د تقسیم حاصل ← ۴

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد دمقسوم، د ۳ عدد مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ځواب ولیکئ.

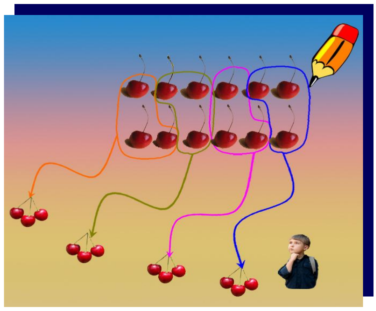

۱۲÷۴=◯

۲. په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت وښیاست.

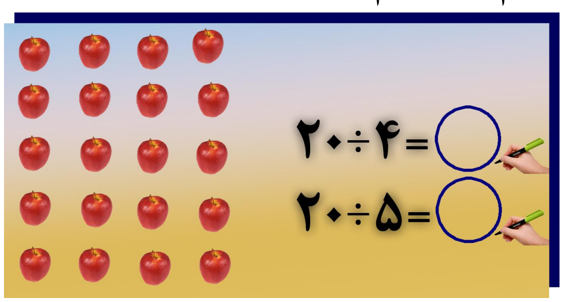

۳. دپورته شکل له حل شوي پوښتنې څخه په ګټې اخیستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

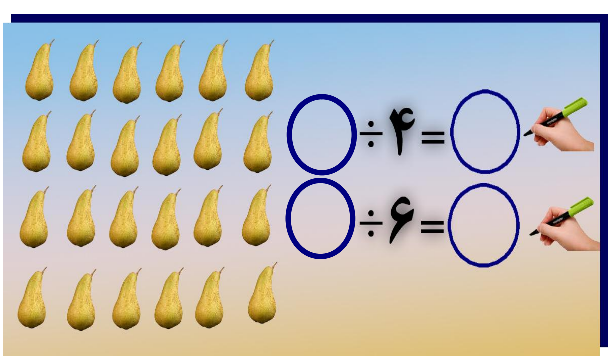

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱. د تقسيم د حاصل يا (خارج قسمت) د پيدا کولو لپاره د حل شوي مثال په ډول د تفريق عمليه سرته ورسوئ او ځواب يې وليکئ.

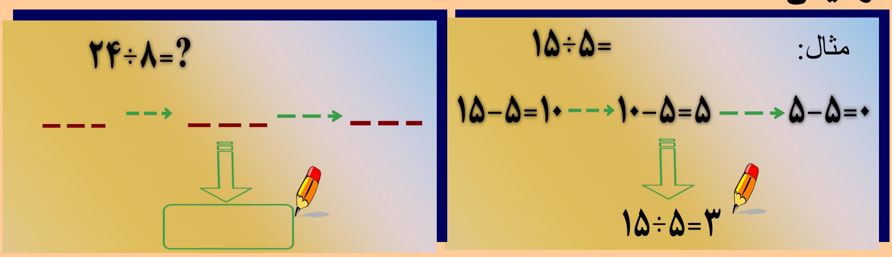

۲. د عددونو د خط په مرسته دحل شوي مثال په ډول د تفريق عمليې سرته ورسوئ.

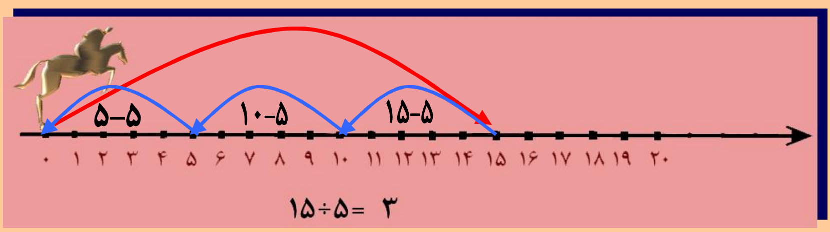

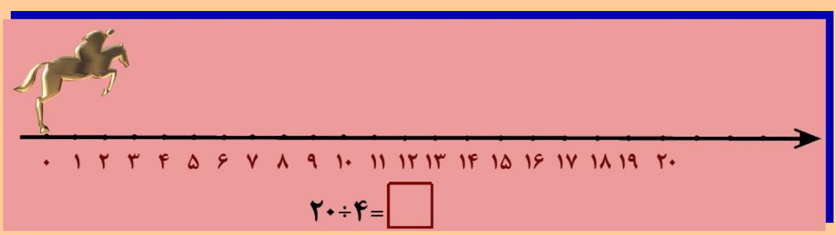

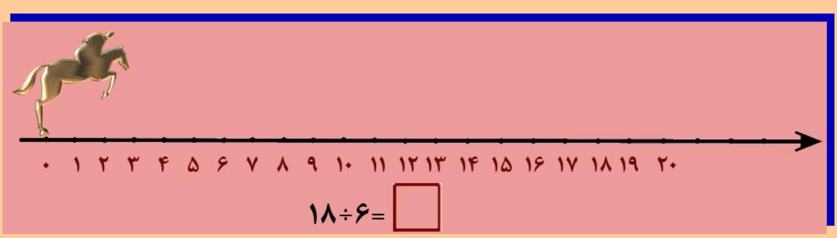

کورنۍ دنده

د عددونو د خط په مخ باندې د ?=۴÷۱۶ افادې د تقسيم حاصل په لاس راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېڅلویښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کوونکي به وکړای شي دوه رقمي عددونه په یو رقمي عدد باندې تقسیم کړي.

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وويشو،ليدل کيږي چې د مقسوم د کيڼې خوا رقم يعنې ۹ د مقسوم عليه يعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ويشل کيږي چې خارج قسمت يې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضربوو او د ضرب حاصل يې تر ۹ لاندې ليکو او تفريق کوو يې چې د تفريق حاصل يې ۲ کيږي.

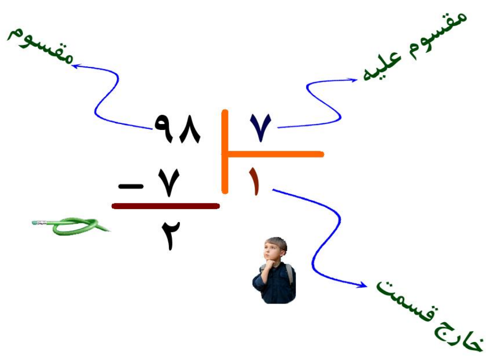

بيا ۸ را کښته کووا و د تفريق د حاصل ښی خواته يې ليکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي اوس د ۲۸ عدد په ۷ باندې ويشو د ژبني ضرب څخه په ګټې اخيستنې سره پوهيږو چې.

۲۸ = ۷ × ۴ کيږي.

د ۴ عددپه خارج قسمت کې ليکو او په ۷ کې يې ضربوو، دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې ليکو او له ۲۸ څخه يې تفريقوو. په نتيجه کې ليدل کيږي چې د تفريق حاصل يې صفر(پاتې) او خارج قسمت يې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

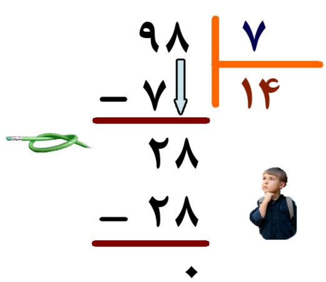

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم مثال: د ۴۸ عدد په ٦ باندې ویشو، که چیرې د تقسیم د حاصل د پیدا کولو لپاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو، لیدل کیږي چې. ۴۸ = ٦ × ۸

نو لیکلی شو چې: ۸ = ٦ ÷ ۴۸

او یا

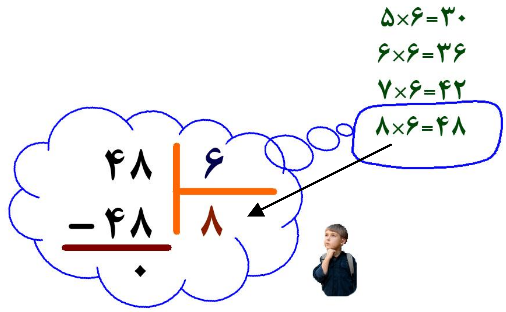

دریم مثال: د لاندې پوښتنو د حل طریقې ته پاملرنه وکړئ.

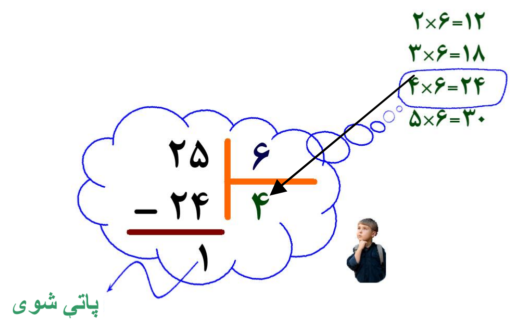

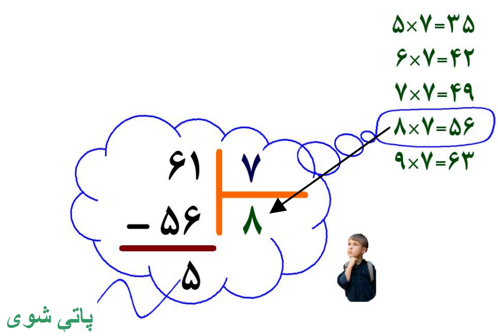

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۷۲ | ۹

۶۳ | ۸

۹۴ | ٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې عملیو خارج قسمت پیداکړئ.

۴۹ | ۷	۳٦ | ۸	۲۸ | ۷	۲۲ | ۷
۴٦ | ٦	۳۲ | ۸	۳۴ | ۴	٦۷ | ۸

۲ - لاندې پوښتنې حل کړي.

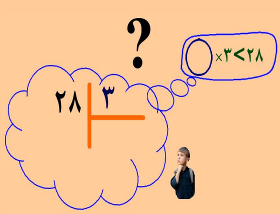

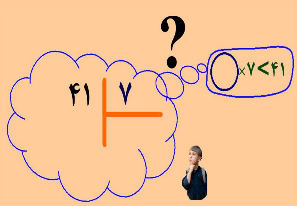

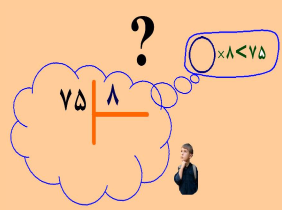

کورنۍ دنده

کورنۍ دنده: لاندې پوښتنې حل کړئ.

۴۲ | ۲ ۹۴ | ۴ ۵۵ | ۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نیالګي په ۹ پټیو کې په مساوي توګه کښینوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زیات پاتې کیږي.

۲- که چیرې په یوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتیا ده؟

۳- که چیرې په یوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري، معلوم کړئ چې د ۶۸ تنو لپاره څو غوریا نو ته اړتیا ده؟

۴- که چیرې یو زده کوونکی ۶ ټوله کتابچو ته اړتیا ولري، ۵۶ ټوکه کتابچې څو زده‌کوونکو ته رسیږي او څو کتابچې پاتې کیږي؟

۵- که چیرې یوې کورنۍ په یوه اونۍ کې ۸۶ کیلو واټه برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې یې څو کیلو واټه برق مصرف کړی دی؟

۶- که چیرې یوتن په یوه ورځ کې ۸ ګرامه بوره مصرف کړي، نو ۹۶ ګرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کېدلي شي؟

۷- ۶۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چیرې په هر موټرکې د سړیو شمېر سره مساوي وي، معلوم کړئ چې په هر موټرکې څو تنه ناست دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور څلويښتم لوست

د درې رقمي عددونو تقسیم په یوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې درې رقمي عددونه په یوه رقمي عدد باندې تقسیم کړي.

لومړی مثال: د ۶۹۳ عدد په ۳ باندې ویشو.

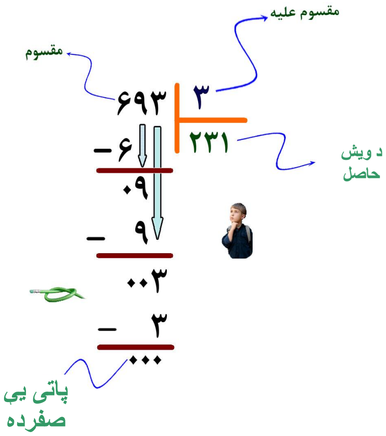

حل: لومړی د مقسوم د سلیزو مرتبه یعنې ۶ د ۳ په عدد باندې ویشو چې خارج قسمت یې ۲ کیږي. په خارج قسمت کې لیکو بیا ۲ په ۳ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې د ۶ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې صفر کیږي.

په همدې ډول د لسیزو او یویزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ویش عملیه سرته رسوو، په پای کې لیدل کیږي چې پاتې یې صفر دی.

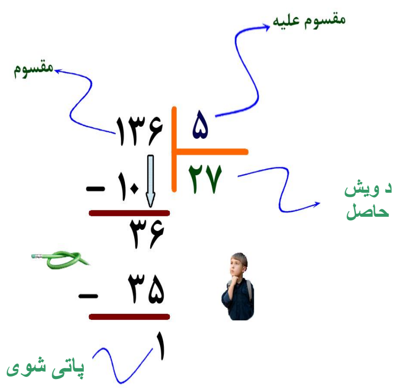

دوهم مثال: د ۱۳۶ عدد، د ۵ په عدد باندې ویشو. لیدل کیږي چې دسلیزو رقم له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، نو د لسیزو رقم دسلیزو له رقم سره چې ۱۳ کیږي، په ۵ باندې ویشو. په دې صورت کې د ویش حاصل یې ۲ دي . ۲ په ۵ کې ضربوو، د ضرب حاصل یې له ۱۳ څخه تفریقوو چې د تفریق حاصل یې ۳ کیږي، اوس د مقسوم دیویز رقم یعنې ۶ را کښته کوو د۳۶عدد حاصلیږي. هغه په ۵ باندې وېشو چې د وېش حاصل یې ۷ کیږي. د ۷ عدد په ۵ کې ضربوو او د ضرب حاصل یې له ۳۶ څخه تفریقوو په پای کې لیدل کیږي چې د (۱) عدد پاتې شوی او له مقسوم علیه څخه کوچنی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت:

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې ونیسئ.

۵۷۴	۸
۵٦	۷۱
۱۴	
ـ ۸	
٦ پاتې	

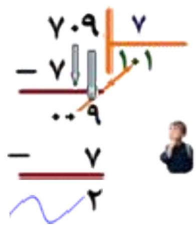

پاتې شوی

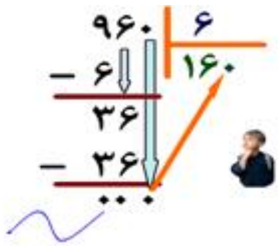

پاتې شوی

خرنګه چې د لسیزو د مرتبې رقم یعنې ۳ له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، د خارج قسمت په اړوند مرتبه کې صفر لیکو. او بیا دمقسوم بل عدد را کښته کوو.

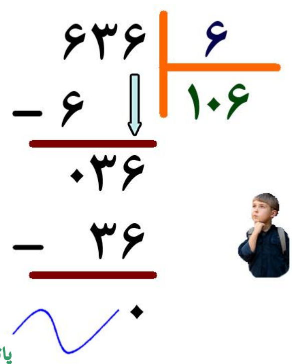

پاتې شوی

کورنی دنده

تقسیم کړي.

۲۸۴	۶

۴۵۲	۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې پوښتنو کې د تقسیم عملیې سرته ورسوئ ؟

۸٦۷	۵	۴۱	٦	٦٦	۷	۱۷۰	۹
۴۲۰	۱	۳۷۵	۱	۱٦۸	۸	۲۸۵	۳
۹٦۰	٦	۷۰۹	۷	۱۰۰	۷	۴۹۸	۸

۲- یوه بزگر ۹۸۰ کیلو گرامه غنم حاصل واخیست، که چیرې نوموړی بزگر د ورځې ۷ کیلو گرامه غنم مصرف ولري، معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزگر د څو ورځو له پاره بس دي.

۳- یوه بڼوال ۸۰۱ کیلو گرامه زردآلو حاصل واخیست، که چیرې وغواړي هغه په ۹ کیلو گرامه صندوقونو کې واچوي، نو څو صندوقونو ته اړتیا پیدا کوي. د اړتیا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۵۰۰	۵	۱۰۷	۳	٦۷۳	۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلویښتم لوست

د ضرب او تقسیم د عملیو ازموینه د یو بل په واسطه

هدف: زده کوونکی به وکړای شي چې د ضرب او تقسیم عملیې د یو بل په واسطه وآزمايي.

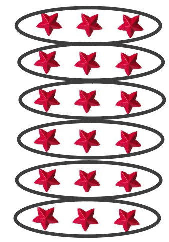

۱۸÷۶=۳

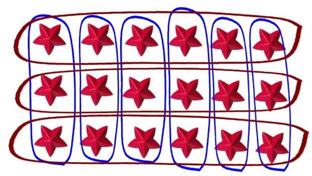

۱۸÷۳=۶

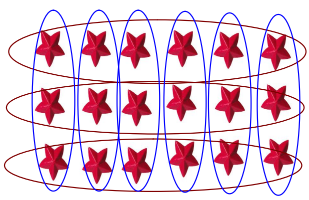

۶×۳=۱۸

د ضرب او تقسیم د آزمویلو د عملیو په کار ولو سره لیکلی شو چې:

۵×٦=۳۰	۷×۴=۲۸	۱۱×٦+۲=?
۳۰÷٦=۵	۲۸÷۴=۷	٦٦+۲=٦۸
۳۰÷۵=٦	۲۸÷۷=۴	

٦۸	٦
- ٦	۱۱
۸	
- ٦	
۲	

د پورتنیو پوښتنو له حل څخه نتیجه اخستلای شو، که چیرې د ضرب حاصل دضرب په یوه جز باندې و ویشو، د ضرب بل جز لاس ته راځي او همدارنګه، که چیرې مقسوم علیه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره یې جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

کورنی دنده

د ٦ او ۸ د ضرب حاصل په لاس راوړئ او د هغه له پاره د وېش یا تقسیم دوه عملیې ولیکئ.

مشق او تمرین

۱- مثال ته په پاملرنې سره په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

مثال:

۵۴ ÷ ٦ = [۹]	۷۲ ÷ ۹ = [ ]
[۵۴] ÷ ۹ = ٦	۷۲ ÷ ۸ = [ ]
٦ × [۹] = ۵۴	[ ] × ۸ = ۷۲
۳۲ ÷ ۴ = [ ]	۲۱ ÷ ۳ = [ ]
[ ] ÷ ۸ = ۴	[ ] ÷ ۷ = ۳
[ ] × ۸ = ۳۲	۳ × [ ] = ۲۱

۲- تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

۷×۸= [۵٦]	۹×۸= [۷۲]	۹×۷= [٦۳]
۵٦÷۸= [ ]	۷۲÷۸= [ ]	٦۳÷۷= [ ]
۵٦÷۷= [ ]	۷۲÷۹= [ ]	٦۳÷۹= [ ]

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت ترمنځ اړیکې په غور سره وګورئ او تش ځایونه یې ډك كړئ.

مقسوم   مقسوم علیه   خارج قسمت

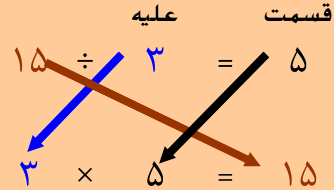

د مقسوم ویشل په مقسوم علیه باندې د خارج قسمت د پیدا کولو څخه عبارت دي، که چیرې خارج قسمت په مقسوم علیه کې ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

۹۷۰ ∣ ۸	۶۴۰ ∣ ۵	۹۷۲ ∣ ۸
۱۰۰ ∣ ۹	۱۰۵ ∣ ۸	۷۰۶ ∣ ۶

۵- د ۵ متره ټوکر بيه ۷۵ افغانۍ ده، د يوه متر ټوکر بيه معلومه کړئ.

۶- کــه چيــرې يــو کــارګر پــه مياشــت کــې ۲۱۰ متــره ټوکروابــودي، معلوم کړئ چې نوموړی کارګر په ۹ ورځوکې څـومتره ټـوکر اوبـدلای شي؟

۷- که چيرې يو مامور په يوه اونۍ کې ۵۶۰ افغـانۍ تنخـا (معـاش) واخلـي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې څو افغانۍ تنخا لري.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦٠٩ ∣ ۸	٦١١ ∣ ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم فصل
کسر

شپږ څلویښتم لوست:

هدف: زده کوونکی به $\frac{۱}{۲}$ د یوه شي د نیمايي په توګه، $\frac{۱}{۳}$ د یوه شی د دریمي برخې په توګه. او $\frac{۲}{۳}$ د یوه شي دوه دریم برخې په توګه وپېژني.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ یوه منه په دوو مساوي برخو وویشو په حقیقت کې مومنه نیمايي کړې ده چې په رياضي کې داسې لیکل کیږي: $\frac{۱}{۲}$

که مونږ یوه منه په درې مساوي برخو وویشو اوله هغې څخه یوه برخه واخلو دریمه برخه داسې ښودل کیږي. $\frac{۱}{۳}$

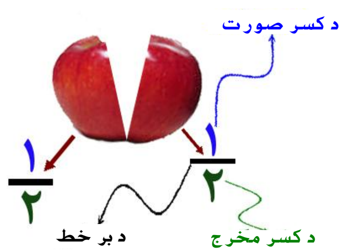

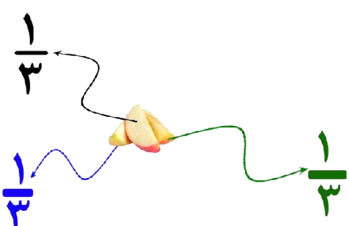

که چیرې د یوې منې له دریو برخو څخه یوه برخه په یوه قاب کې او دوه برخې يې په بل کې کښېږدو داسې لیکو:

الف: $\frac{۱}{۳}$ **برخه په یوه قاب کې**

$\frac{۱}{۳}$

ب: $\frac{۲}{۳}$ **برخې په بل قاب کې**

$\frac{۲}{۳}$

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندي شکلونو اړوندو کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

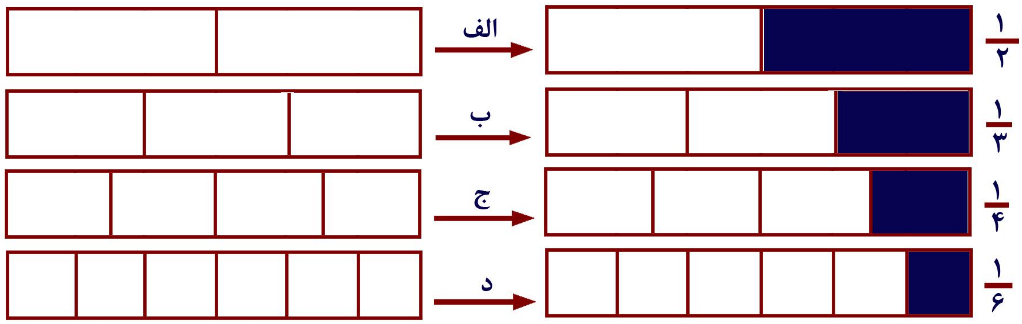

د الف په شکل کې د ۱/۲ کسر ښيي چې د دوو برخو څخه يې يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ب) په شکل کې د ۱/۳ کسر ښيي چې له دريو برخو څخه يې يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ج) په شکل کې د ۱/۴ کسر ښيي چې له څلورو برخو څخه يې يوه برخه جلا شوي ده.

د (د) په شکل کې د ۱/۶ کسر ښيي چې له شپږو برخو څخه يوه برخه جلا شوي ده.

د دې لپاره چې تا سو د يوه کسر د ليکلو سره ښه بلدتيا پيدا کړئ، لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

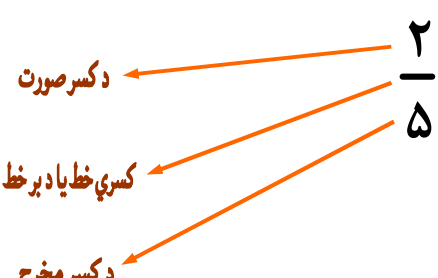

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې شکلونو د تورو شوو او سپینو برخو کسري برخې په خپلو کتابچو کې ښیاست او وېې لیکئ.

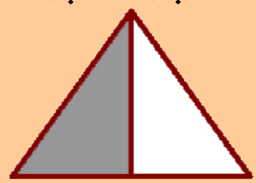

سپینه ____ توره ____

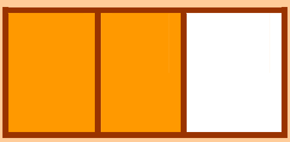

سپینه ____ توره ____

۲- لاندې جدول بشپړ کړئ.

کسر	صورت	مخرج
$\frac{۱}{۲}$	۱	۲
$\frac{۲}{۳}$		
$\frac{۳}{۵}$		
$\frac{۴}{۵}$		
$\frac{۵}{۶}$		

کورنۍ دنده

د $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۴}{۵}$، $\frac{۲}{۳}$ په کسرونو کې صورت او مخرج ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

صورت	۳	۴	۵	٦	۲	۱
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	٦
اړوند کسر	$\frac{۳}{۴}$					

٤- کوم شکل په دوو مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

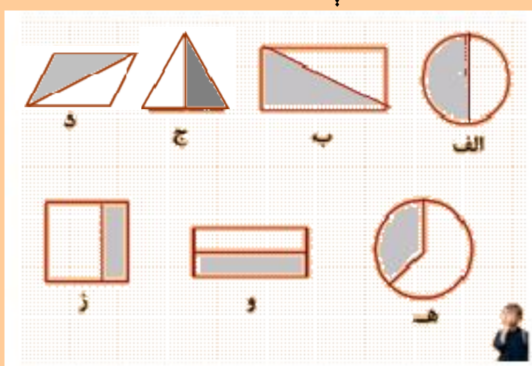

٥- کوم شکل په درې مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

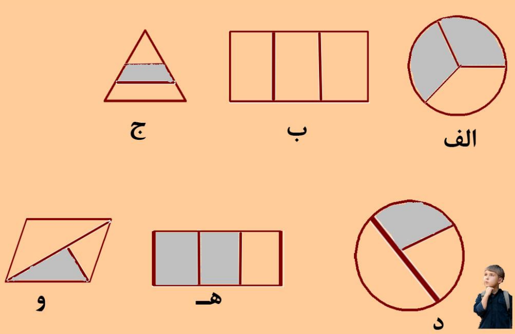

کورنۍ دنده

د $\frac{۱}{۳}$، $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۱}{۴}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{۱}{۴}$ کسر لیکلی شو.

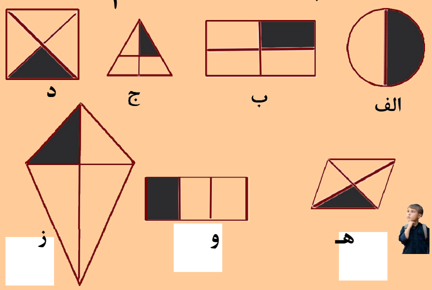

۷- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوي برخو او سپينو برخو کسرونه، د نمونې په ډول په تشه ځایونو کې ولیکئ.

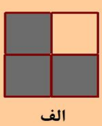

مساوي برخې	څلور
رنګ شوی	$\frac{۳}{۴}$
سپینه	$\frac{۱}{۴}$

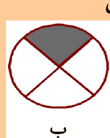

مساوي برخې	
رنګ شوې	
رنګ شوې نه دي	

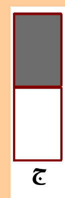

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

۸- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، د سپینې او رنګه شوې برخې په کسر سره ولیکئ.

الف

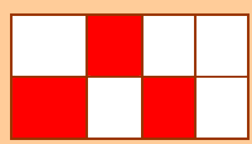

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

ب

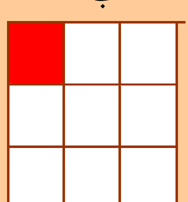

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

ج

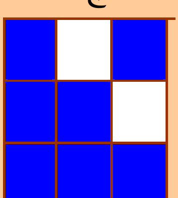

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپینې برخې	

(c) ketabton.com: The Digital Library

٩- لاندې هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نیولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې تورې کړئ.

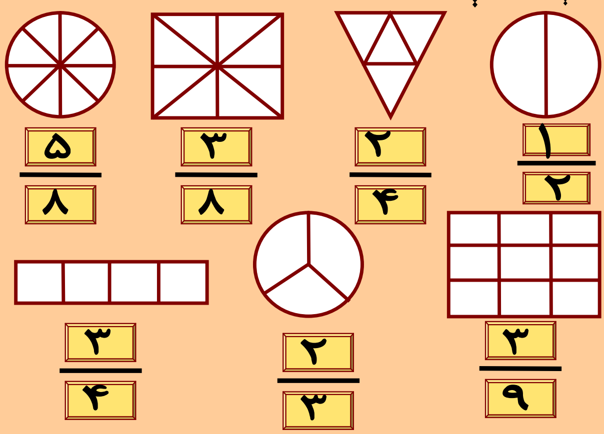

١٠- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر کینې خواته او د سپینو برخو کسر ښۍ خواته ولیکئ.

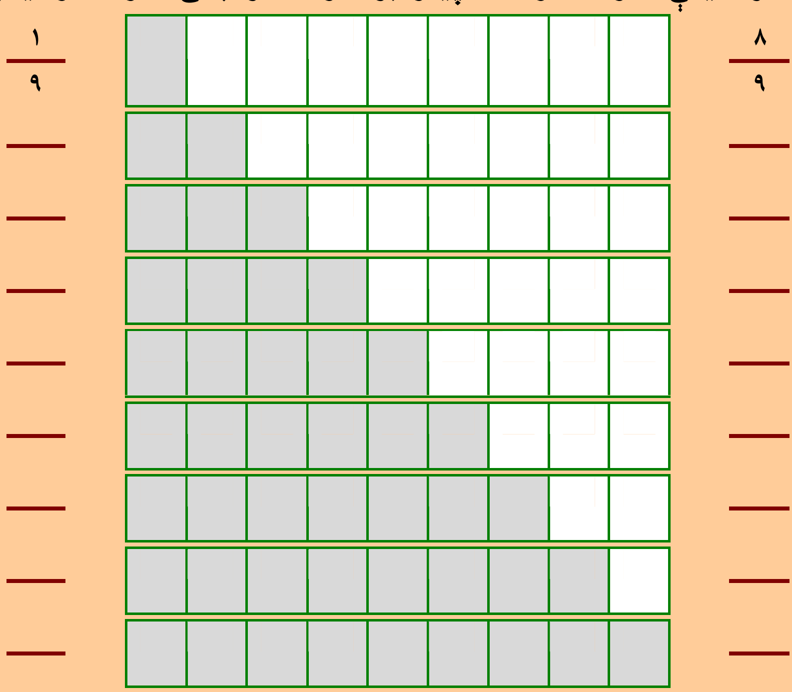

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپينو برخو اړوند کسرونه په غور سره وګورئ. د اړوند شکل په کارولو سره لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښياست.

۱/۲	۱/۲
۲/۳	۱/۳
۳/۴	۱/۴
۴/۵	۱/۵
۵/۶	۱/۶
۶/۷	۱/۷
۷/۸	۱/۸
۸/۹	۱/۹

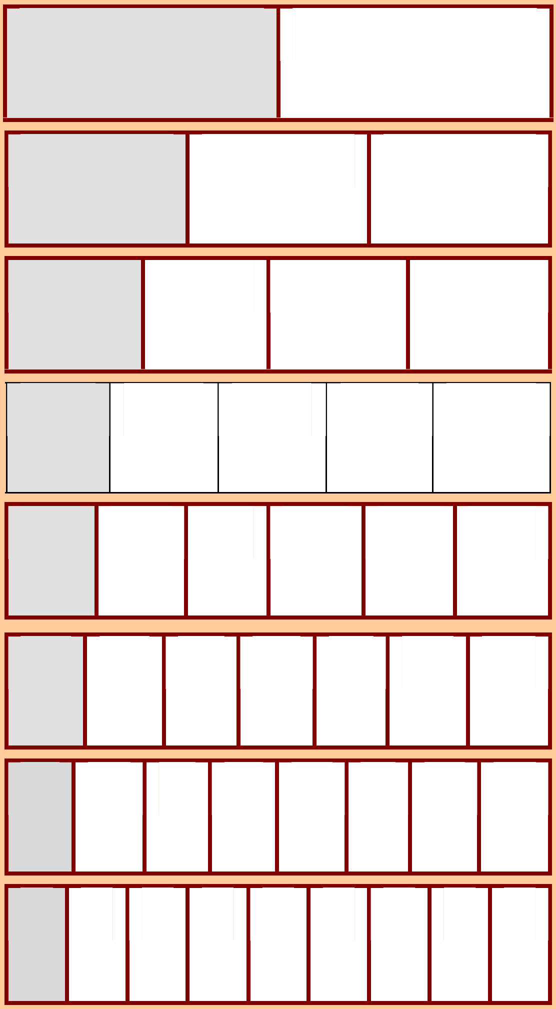

کورنۍ دنده

د ۲/۳، ۲/۵، ۲/۷، ۲/۸ او ۲/۹ کسرونه د شکل په رنګولو سره وښياست.

۱۲- د $\frac{۳}{۵}$ ، $\frac{۳}{۷}$ ، $\frac{۳}{۸}$ او $\frac{۳}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښیاست.

۱۳- د $\frac{۴}{۵}$ ، $\frac{۴}{٦}$ ، $\frac{۴}{۷}$ ، $\frac{۴}{۸}$ او $\frac{۴}{۹}$ کسرونه په شکل کې وښیاست.

۱۴- د $\frac{۵}{٦}$ $\frac{۵}{۷}$ $\frac{۵}{۸}$ او $\frac{۵}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښیاست، رنګ شوې او سپینې برخې سره پرتله کړئ او د >، < او = نښو په واسطه يې وښیاست.

۱۵- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر ښۍ خواته او د سپینو برخو اړوند کسر کیڼې خواته ولیکئ.

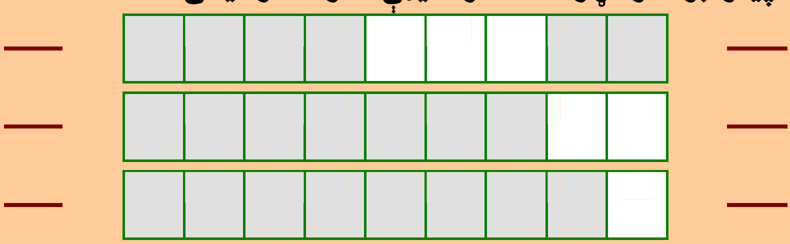

۱۶- د لاندې شکلونو د رنګ شویو برخو کسر ښۍ خواته او د سپینو برخو کسر کیڼې خواته ولیکئ او یو له بله سره یې پرتله کړئ.

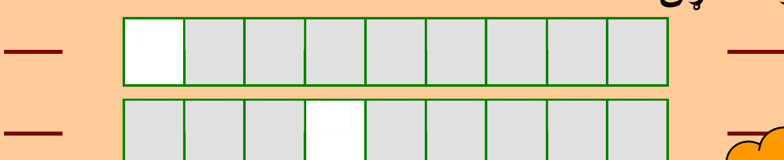

کورنۍ دنده

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کیڼې خواته او د سپینو برخو کسر ښۍ خواته ولیکۍ او پرتله یې کړئ.

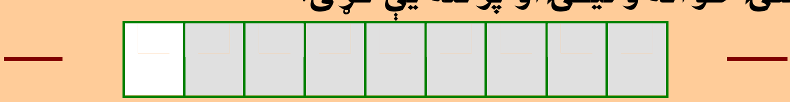

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ څخه $\frac{۱}{۳}$ برخه پرېکړه، تاسو هم دا کار په عملي توګه سرته ورسوئ او ووایاست چې څومره برخه یې پاتې ده، په کسر سره یې وښیاست.

۲- کریم یوه دایره په درې مساوي برخو ووېشله او د هغې $\frac{۲}{۳}$ برخې یې تورې کړې، څومه برخه یې سپینه پاتې ده؟ د رسم په واسطه یې وښیاست.

۳- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپینو برخو کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

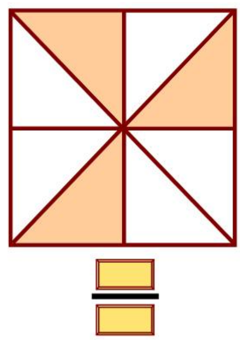

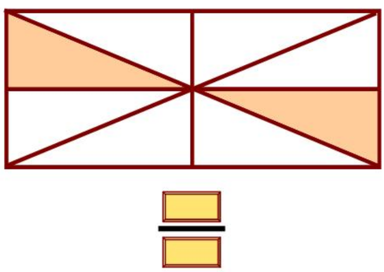

۴- یو لیتر اوبه څو ګیلاسه کیږي؟

۵- یوه دایره رسم کړئ $\frac{۱}{۴}$ برخه یې توره کړئ.

۶- له یوه ګیلن اوبو څخه یو لیتر اوبه څرنګه جلا کوئ؟

۷- د >، < او = نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

الف: ۵۰۰ ګرامه ☐ ۲ کیلو ګرامه

ب: ۳ کیلو ګرامه ☐ ۳۰۰ ګرامه

ج: ۷۵۰ ګرامه ☐ نیم کیلو ګرامه

د: ۲۵۰ ګرامه ☐ ۷۵ ګرامه+ ۱۰۰ ګرامه + ۲۵ ګرامه

کورنۍ دنده

یو مستطیل رسم کړئ چې اوږدوالی یې ٦ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي، بیا د هغې $\frac{۱}{۲}$ برخه توره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- یوتن آشپز ۷۵۰ گرامه وریژې درلودلې چې ۴۵۰ گرامه یې له هغو څخه پخې کړي معلومې کړئ چې څو گرامه وریژې یې پاتې دي.

۹- یوه ډوډۍ پخوونکي یو کیلو گرام خمیره درلوده چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ گرامه خمیره ورسره پاتې وه، معلومه کړئ چې په دریو ورځو کې یې څومره خمیره مصرف کړې ده؟

۱۰- یوې مور ۵ کیلو گرامه وریژې، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوړي او ۲۵۰ گرامه لوبیا واخیستل. د ټولو شیانو وزن معلوم کړئ.

۱۱- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کیږي، ځوابونه یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

الف: نفت ☐

ب: د وره لوړوالی ☐

ج: اوبه ☐

د: بوره ☐

که چیرې یو لوښی د ۱۲ معمولي گیلاسونو اوبو ځای ولري، معلوم کړئ چې په نوموړي لوښي کې څولیتره اوبه ځاییږي؟

۱۲- د لوست توکي او لوازم چې لاندې اندازې ولري، وښیاست.

الف: له ۹ سانتي مترو څخه لږ وي.

ب: د یوه متر په حدودو کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

۱۴- د هر غوري خوړو لپاره ۳ مڼو لرونکي یو قاب ته اړتیا ده، که چیرې ۲۱۰ دانې مڼې ولرو څو دانو غوریو او څو دانو قابونو ته اړتیا ده؟

۱۵- د ٦ دانو قلمونو بیه ٦٦ افغانۍ ده، د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟

۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده له ۳ کلو وروسته د هغې عمر معلوم کړئ.

۱۷- که چیرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي، د هغه د یوې کال او یوې میاشتې د سپما اندازه معلومه کړئ؟

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library